

WÓJT GMINY CZARNIA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZARNIA

ZAŁĄCZNIK NR 1
do Uchwały Nr IV/25/15
Rady Gminy Czarnia
z dnia 04 marca 2015 roku.

- tekst wyróżniony czcionką Times New Roman stanowi dotychczasową treść, pozostawioną w dokumencie studium
- tekst wyróżniony czcionką **Arial** (kolorem, kursywą i pogrubieniem) stanowi zmianę w treści dokumentu studium

CZARNIA – WRZESIEŃ 2014 ROK

SPIS TREŚCI

Rozdział I

Informacje ogólne

1. Wprowadzenie	4
2. Status prawny opracowania	4
3. Podstawy formalno-prawne opracowania	5
4. Wykaz materiałów wyjściowych	5
5. Przedmiot i cel opracowania, produkt finalny	6
5.1 Przedmiot i cel opracowania	6
5.2 Produkt finalny	6

Rozdział II

Uwarunkowania polityki przestrzennej gminy

1. Uwarunkowania planistyczne	7
1.1 Dokumenty planistyczne o charakterze ponadregionalnym i regionalnym	7
1.1.1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego	7
1.1.2. Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	8
1.1.3. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego	9
1.1.4. Projekty programów wsparcia	9
1.2 Dokumenty planistyczne o charakterze gminnym	10
2. Wnioski zgłoszone przez organy i instytucje	10
3. Powiązania zewnętrzne wpływające na przestrzeń gminną	11
4. Uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania	12
4.1 Użytkowanie gruntów	12
4.2 Środowisko przyrodnicze	13
4.2.1. Stan środowiska przyrodniczego	13
4.2.2. Stan sanitarny środowiska	17
4.2.3. Walory przyrodnicze	17
4.2.4. Powiązania funkcjonalne systemu przyrodniczego	18
4.2.5. Zasady ochrony przyrody	18
4.2.6. Wrażliwość terenu na działania antropogeniczne	20
4.2.7. Tereny zagrożone powodzią	20
4.2.8. Zagrożenia środowiska przyrodniczego	21
4.3 Sieć osadnicza	21
4.4 Wartości kulturowe	23
4.5 Infrastruktura społeczna i obsługa ludności	24
4.6 Komunikacja	26
4.7 Infrastruktura techniczna	29
4.7.1. Elektroenergetyka	29
4.7.2. Zaopatrzenie w wodę	30
4.7.3. Odprowadzanie ścieków	30
4.7.4. Usuwanie odpadów	31
4.7.5. Ciepłownictwo	31
4.7.6. Gazownictwo	31
4.7.7. Telekomunikacja	31
5. Stan i tendencje rozwoju społeczno – gospodarczego	31
5.1 Przemiany demograficzne i zjawiska społeczne	31

5.2 Sfera gospodarcza	35
5.2.1 Rolnictwo i leśnictwo	35
5.2.2 Pozarolnicza działalność gospodarcza	37
5.2.3 Turystyka	38
6. Wpływ uwarunkowań na ustalenia kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy	39

Rozdział III

Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy

1. Główne problemy wymagające rozwiązania	40
2. Kierunki rozwoju	41
2.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów	41
2.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów	41
2.3. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego	42
2.4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków	43
2.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej	44
2.6. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	47
2.7. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	48
2.8. Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej	48
2.9. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi	49
3. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań oraz synteza studium	49

Rozdział I

Informacje ogólne

1. Wprowadzenie

- Rada Gminy Czarnia na sesji w dniu 04.08.2003 r. podjęła Uchwałę Nr VI/31/03 w sprawie przystąpienia do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.
- Realizując ww. uchwałę Wójt Gminy Czarnia powierzył wykonanie projektu zespołowi Mazowieckiego Biura Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego w Warszawie Oddział Terenowy w Ostrołęce.
- Opracowany dokument wymaga opinii od następujących podmiotów:
  1. Wojewoda Mazowiecki
  2. Zarząd Województwa Mazowieckiego
  3. Zarząd Powiatu Ostrołęckiego
  4. Wojewódzki Sztab Wojskowy
  5. Komenda Wojewódzka Policji
  6. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
  7. Delegatura Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego
  8. Powiatowy Inspektor Sanitarny
  9. Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego
  10. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
  11. Kuria Diecezjalna
  12. Lasy Państwowe Nadleśnictwo
  13. Zakład Energetyczny Warszawa Teren S.A.
  14. Zarząd Dróg Powiatowych
  15. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
  16. Telekomunikacja Polska S.A.
  17. Polskie Sieci Energetyczne Centrum
  18. Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich
  19. Burmistrzowie i Wójtowie Gmin sąsiednich: Baranowo, Rozogi, Myszyniec, Chorzele, Wielbark
- Rada Gminy Czarnia na sesji w dniu 27 września 2013 r. podjęła Uchwałę Nr XIX/140/13 w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.
- **Rada Gminy Czarnia na sesji w dniu 24 lipca 2014 r. podjęła Uchwałę Nr XXV/190/14 w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.**
- Zespół autorski zmiany studium stanowią:
  - mgr inż. Piotr Gromelski - wpisany na listę POIU G-280/2011
  - mgr inż. Michał Sobieraj - wpisany na listę POIU G-291/2012
  - mgr inż. Maria Bohutyn
  - mgr inż. Sylwia Długosz
  - mgr inż. Krzysztof Szlubowski

2. Status prawny opracowania

W myśl ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80 poz. 717) zadaniem „Studium” jest określenie polityki

przestrzennej w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego gminy. Na sposób wykorzystania i zagospodarowania przestrzeni mają wpływ nie tylko władze samorządu gminy, ale także samorząd województwa mazowieckiego poprzez opracowanie strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego (art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), jak i rząd w trybie prac nad strategią rozwoju kraju i koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz poprzez różne programy sektorowe.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi podstawę badania spójności projektów planu z tą polityką. Studium nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uchwała rada gminy.

3. Podstawy formalno-prawne opracowania

- Uchwała Nr VI/31/03 Rady Gminy Czarnia z dnia 04.08.2003 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.
- Uchwała Nr XIX/140/13 Rady Gminy Czarnia z dnia 27 września 2013 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.
- **Uchwała Nr XXV/190/14 Rady Gminy Czarnia z dnia 24 lipca 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia.**
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80 poz. 717)

4. Wykaz materiałów wyjściowych

Do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia posłużyły następujące materiały i opracowania wyjściowe:

1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego, Sejmik Województwa Mazowieckiego, Warszawa, 2001 r.
2. Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.
3. Sektorowy Program Operacyjny - Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004-2006, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - 2003 r.
4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego - projekt, Urząd Marszałkowski Woj. Mazowieckiego, 2003 r.
5. Polska w nowym podziale terytorialnym GUS -Warszawa 1998 r.
6. Rocznik statystyczny Województwa Mazowieckiego 2002 r.
7. Narodowy Spis Powszechny 2002 r.
8. Powszechny Spis Rolny 2002 r.
9. Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w woj. mazowieckim w 2000 i 2001 r., US w Warszawie 2001, 2002 r.
10. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin, Puławy – 1994 r.
11. Możliwości zalesień w powiecie ostrołęckim z uwzględnieniem aspektów przyrodniczych i ekologicznych, MBPP i RR OT w Ostrołęce 2003 r.
12. Opracowanie fizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego zespołu gmin: Myszyniec, Przedsiębiorstwo Geologiczno-Fizjograficzne i Geodezyjne Budownictwa „GEOPROJEKT”, Warszawa 1982 r.

13. Mapa powiązań przyrodniczych woj. ostrołęckiego opracowana metodami fotointerpretacji, Warszawskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne, Warszawa 1981-1982 r.
14. Inwentaryzacja złóż kopalin mineralnych stałych na terenie woj. ostrołęckiego, uaktualnienie, gmina Czarnia Przedsiębiorstwo Geologiczne, Warszawa, 1990 r.,
15. Stan środowiska w województwie mazowieckim, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie, Warszawa, 1999 r.,
16. Wdrażanie koncepcji sieci NATURA 2000 w latach 2001 – 2003, dokumentacja obszarów proponowanych do sieci z terenu województwa mazowieckiego, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Warszawa, Kraków, Gdańsk, grudzień 2002 r.
17. Studium zagospodarowania obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Omulwi z wnioskami do kompleksowej realizacji w województwie ostrołęckim, Biuro Planowania Rozwoju Warszawy, Warszawa, 1984 r.
18. Informacja o wdrażaniu "programu ograniczania zanieczyszczeń środowiska składnikami nawozowymi z produkcji zwierzęcej w województwie mazowieckim" Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie - Gospodarstwo Pomocnicze, Warszawa 2003 r.
19. Plan Urządzania Lasu Gminy Czarnia.
20. Uproszczony Plan Urządzania Lasu Gminy Czarnia.
21. Program Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa Myszyniec.
22. Wykaz zabytków i stanowisk archeologicznych.
23. Miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia zatwierdzony uchwałą nr Pm IV/13/88 GRN z dnia 28.12.1988 r. (Publikacja Dz. Urz. Woj. Ostrołęckiego nr 6/89, poz. 114) -część analityczna
24. Inne dokumenty i materiały dostępne w Urzędzie Gminy Czarnia i MBPP i RR OT w Ostrołęce, w tym:
  - Informacje UG w zakresie demografii, infrastruktury społecznej, rolnictwa i turystyki-2002r.
  - Informacje UG w zakresie gospodarki wodnej i ściekowej przekazane do "Krajowego programu oczyszczania ścieków"-2001r.
  - Informacje UG dot. realizowanych inwestycji w zakresie telekomunikacji (dokumentacja przebiegu kabla światłowodowego i innych kabli telefonicznych)
  - Uchwała nr XXI/107/2001 Rady Gminy w Czarni z dnia 27.12.2001 w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych wraz z wykazem dróg oraz załącznikiem mapowym
  - Protokół zdawczo-odbiorczy spisany w dniu 02.01.2002 zawarty między Zarządem Dróg Powiatowych w Ostrołęce a Zarządem Gminy Czarnia na mocy Uchwały XXV/154/2001 Rady Powiatu w Ostrołęce z dnia 26.09.2001 w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg powiatowych oraz pozbawienia kategorii dróg powiatowych wraz z wykazem dróg i załącznikiem mapowym
  - Wniosek o uzgodnienie lokalizacji gazociągu DN150 mm relacji Ostrołęka-Myszyniec wraz z gazociągiem dolotowym DN100 mm ze stacją redukcyjną we wsi Czarnia opracowany przez WDI w Ostrołęce z 1994 roku wraz z przebiegiem projektowanego gazociągu.
  - Zbiorcze zestawienie dróg gminnych w gminie Czarnia (wykaz tabelaryczny i załączniki mapowe)
  - Dziennik Urzędowy Województwa Ostrołęckiego nr 8 z dnia 30 czerwca 1987 roku
  - Informacja Zarządu Dróg Powiatowych w Ostrołęce dot. stanu istniejącego i kierunków zagospodarowania w zakresie dróg powiatowych przekazanych do studium
  - Informacja Mazowieckiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Warszawie dot. dot. stanu istniejącego i kierunków zagospodarowania drogi wojewódzkiej nr 614 przekazanych do studium.

5. Przedmiot i cel opracowania, produkt finalny

5.1. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia. Celem studium jest, zgodnie z założeniami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określenie polityki przestrzennej na obszarze gminy w nawiązaniu do celów i kierunków polityki przestrzennej regionu, uwzględniając jednocześnie uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska i dotychczasowego zagospodarowania terenów.

Celem zmiany studium jest wprowadzenie do obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Czarnia przebiegu dwutorowej linii elektroenergetycznej NN 400 kV w relacji Ostrołęka – Olsztyn Mątki. Planowana inwestycja wynika z Planu w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną opracowanego przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S. A. (obecnie Polskie Sieci Elektroenergetyczne S. A.). Zgodnie z programem inwestycja zakwalifikowana została do grupy bezpieczeństwa pracy sieci związanej ze strategią zmiany napięcia sieci – likwidacja ograniczeń sieciowych wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na energię, potrzeby zwiększenia pewności zasilania oraz regulacji napięcia i mocy biernej, jak również sprzężaniem sieci 400 i 220 kV. Realizacja inwestycji przełoży się wprost na poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju w szczególności województwa warmińsko – mazurskiego i mazowieckiego.

Celem zmiany studium jest wprowadzenie do obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Czarnia nowego przebiegu dwutorowej linii elektroenergetycznej NN 400 kV w relacji Ostrołęka – Olsztyn Mątki w obrębach Surowe i Długie.

5.2. Produkt finalny

Produktem finalnym opracowania jest dokumentacja studium, składająca się z następujących części:

- tekstu uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - **załącznik nr 1**,
- plansz graficznych w skali 1:25000:
  - uwarunkowania - **załącznik nr 2**,
  - kierunki - **załącznik nr 3**,
  - rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu studium – **załącznik nr 4**.

Rozdział II

Uwarunkowania polityki przestrzennej gminy

1. Uwarunkowania planistyczne

1.1. Dokumenty planistyczne o charakterze ponadregionalnym i regionalnym

1.1.1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego

Zgodnie z art. 9 ust. 2 Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. nr 80 poz. 717) Wójt gminy sporządza studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy. W sytuacji województwa mazowieckiego dokument taki nie został jeszcze przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego. Natomiast w dniu 31 stycznia 2001 roku została przyjęta Uchwałą nr 3/01 „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego”

Opracowanie to daje szeroki obraz przemian przestrzeni Mazowsza w pierwszych latach transformacji gospodarczej kraju. Zawiera też prospektywną prognozę możliwych zmian w zagospodarowaniu województwa.

Główną misją Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego jest „dążenie do uzyskania odczuwalnej społecznie poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza, rozumianej jako zaspokojenie potrzeb materialnych i bezpieczeństwa socjalnego”. Podstawą do opracowania wizji rozwoju Mazowsza nazwanej „Warszawa ku Europie, Mazowsze z Warszawą” jest najkorzystniejszy dla rozwoju całego regionu mazowieckiego scenariusz policentrycznego, zrównoważonego rozwoju województwa, zakładającego poprawę warunków życia mieszkańców całego Mazowsza.

Dla realizacji Strategii określone zostały cele średniookresowe i operacyjne. Dla opracowywanego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia znaczenie mają następujące cele:

- aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych służąca likwidacji zapóźnień cywilizacyjnych, poprawie dochodów i warunków życia ludności poprzez:
  - wspieranie rozwoju lokalnego przetwórstwa rolno – spożywczego,
  - restrukturyzacja rozwoju infrastruktury technicznej obszarów wiejskich – remonty i budowa dróg o znaczeniu lokalnym, gazyfikacja, reelektryfikacja, rozbudowa sieci telefonicznej, rozbudowa sieci wodociągowej, a w szczególności kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, modernizacja i rozbudowa urządzeń melioracyjnych,
  - stymulowanie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy m.in. poprzez wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw – w obsłudze rolnictwa, obsłudze ruchu turystycznego i agroturystyce, konserwacji przyrody,
  - ekologizację rolnictwa oraz wprowadzanie zasad rozwoju ekologicznie zrównoważonego poprzez stymulowanie produkcji żywności zgodnie z zasadami ekologii, rozwijanie profesjonalnych usług doradczych w zakresie współczesnych technologii przyjaznych środowisku, rolnictwa zintegrowanego, a na obszarach chronionych – ekologicznego,
  - rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowych poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i historyczno-kulturowych (szlaki turystyczne, edukacyjne, ścieżki rowerowe),
- przeciwdziałanie degradacji i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego:
  - utworzenie regionalnego systemu obszarów chronionych, zgodnego ze standardami europejskimi – tworzenie regionalnych i ponadregionalnych korytarzy ekologicznych,
  - zwiększenie lesistości regionu i ochrona lasów – wspieranie działań na rzecz zalesiania marginalnych gruntów dla rolnictwa, a zwłaszcza podnoszenie spójności rozczłonkowanych terenów puszczańskich, dolesienia w strefach zasilania wód podziemnych, kształtowanie leśnych korytarzy ekologicznych, ochrona ginących lasów łęgowych,

- zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska – wdrożenie systemu pełnego monitoringu zanieczyszczeń wód, realizacja inwestycji związanych z oczyszczaniem i odprowadzaniem ścieków, wdrażanie ponadgminnych zakładów utylizacji odpadów, likwidacja wysypisk nie spełniających norm sanitarnych, upowszechnianie sanitacji zagrody wiejskiej, ochrona stref zasilania zbiorników wód podziemnych,
  - rozwijanie proekologicznych form aktywizacji gospodarczej, zwłaszcza na terenach o ustanowionej ochronie obszarowej, m.in. na obszarze wchodzącym w skład „Zielonych Płuc Polski”,
- wzmocnienie regionalnych więzi kulturowo-społecznych mieszkańców województwa mazowieckiego, poprzez m.in.:
- ochronę dóbr kultury materialnej,
  - ochronę krajobrazu kulturowego wsi mazowieckiej,
- zahamowanie narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu Warszawy i województwa poprzez m.in.:
- uwzględnienie potrzeby racjonalizacji sieci osadniczej w planowaniu inwestycji infrastrukturalnych,
  - kształtowanie ładu przestrzennego ukierunkowanego na ograniczenie pól konfliktów pomiędzy zainwestowaniem technicznym a środowiskiem przyrodniczym,
  - kształtowanie krajobrazu harmonijnie skomponowanego i zachowującego tożsamość kulturową i walory krajobrazowe.

1.1.2. Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

W projekcie Planu gmina Czarnia znajduje się w obszarze wskazanym do poprawy funkcjonowania środowiska przyrodniczego poprzez:

- włączenie zachodniej części gminy (dolina rzeki Omulew) do korytarza ekologicznego i obszarów węzłowych wg sieci ECONET PL o znaczeniu międzynarodowym oraz do europejskiej ekologicznej sieci Natura 2000,
- utworzenie Kurpiowskiego Parku Krajobrazowego,
- objęcie zachodniej części gminy systemem obszarów chronionych .

W sferze infrastruktury technicznej projekt planu przewiduje:

- modernizację drogi wojewódzkiej nr 614,
- modernizację linii wysokiego napięcia 220 kV.

W turystyce cała gmina preferowana jest do rozwoju agroturystyki, zaś na rzece Omulew projektowany jest szlak turystyki kajakowej.

Zaproponowano również szlaki turystyczne piesze obejmujące okolice miasta Myszyniec, przebiegające częściowo przez teren gm. Czarnia. Ich przebieg jest następujący:

- Myszyniec – Pełty – Księży Lasek – Lesiny – Czarnia – Bandysie – Olszyny – Zdunek – Myszyniec,
- Myszyniec – Świdwiborek – Surowe – Olszyny – Zalesie – Wydmusy – Myszyniec.

W sferze rolnictwa preferuje się rozwój rolnictwa słabo i niskointensywnego z kierunkiem produkcji chów bydła.

Polityka przeciwdziałania największym dysproporcjom rozwojowym, adresowana do obszarów peryferyjnych, w których między innymi znajduje się gmina Czarnia przewiduje:

- w rolnictwie - wdrażanie ekologicznych form produkcji rolnej oraz dalszy rozwój mleczarstwa,
- w turystyce - inspirowanie i wspomaganie jej rozwoju z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i kulturowych,
- w ochronie zasobów przyrodniczych – wzmocnienie obszarów cennych przyrodniczo.

1.1.3. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego

W Programie zapisano następujące priorytety i działania dotyczące gminy Czarnia, wynikające z "Wojewódzkiego Programu Rozwoju Regionalnego Mazowsza na lata 2001 – 2006":

- w celu aktywizacji i modernizacji obszarów pozametropolitalnych przyjęto działanie polegające na restrukturyzacji i rozwoju infrastruktury technicznej obszarów wiejskich poprzez realizację następujących zadań:
  - budowę, modernizację i rozbudowę systemów zaopatrzenia w wodę na terenie,
  - budowę, modernizację i rozbudowę systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków,
  - remonty, modernizacja i budowa dróg gminnych i powiatowych,
- w zakresie ekologizacji rolnictwa oraz wprowadzania zasad rozwoju ekologicznie zrównoważonego, opracowanie przestrzennych uwarunkowań sieci NATURA 2000 na Mazowszu.

W zakresie rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych wskazano na zagospodarowanie doliny rzeki Omulew dla celów turystyki.

1.1.4. Projekty programów wsparcia

Biorąc pod uwagę dotychczasowy sposób funkcjonowania gminy jako typowo rolniczej oraz kondycję jej gospodarki nie można przewidywać w krótkim okresie czasu radykalnych i istotnych zmian w jej społeczno-gospodarczym rozwoju.

Pewną szansą dla rolnictwa i terenów wiejskich będą środki związane z członkostwem w Unii Europejskiej. W ramach wspólnej Polityki Rolnej przewidziane są dopłaty bezpośrednie podstawowe i uzupełniające dla gospodarstw rolnych. Wsparcie rozwoju wsi i restrukturyzacji rolnictwa funduszami strukturalnymi EAGGF (Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie) przewidziano w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004 –2006 oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w ramach Narodowego Planu Rozwoju.

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004 –2006 zakłada wsparcie działań towarzyszących Wspólnej Polityce Rolnej m. in.: wcześniejsze emerytury, programy rolno-środowiskowe, zalesianie gruntów rolnych, wsparcie dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Sektorowy Program Operacyjny "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich" wyznacza priorytety, które obejmują m. in.:

- wspieranie obszarów wiejskich poprzez wzrost konkurencyjności rolnictwa, w tym działania wspierające inwestycje w gospodarstwach rolnych oraz ułatwiające start młodym rolnikom,
- zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, w ramach którego zawarto działanie związane z odnową wsi oraz z zachowaniem i ochroną dziedzictwa kulturowego.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2004-2006 przewiduje wsparcie wybranych przedsięwzięć umożliwiających aktywizację obszarów pozametropolitalnych. W ramach priorytetów projekt programu przewiduje:

- Rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, w tym działania w zakresie:
  - infrastruktury ochrony środowiska,
  - modernizacja i rozbudowa regionalnego układu drogowego,
  - zachowania i odbudowy dziedzictwa kulturowego.
- Wspieranie regionalnej bazy ekonomicznej i zasobów ludzkich, w tym działania w zakresie rozwoju turystyki.
- Rozwój lokalny w tym działania w zakresie infrastruktury lokalnej.

1.2 Dokumenty planistyczne o charakterze gminnym

Prawo miejscowe

Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego planu wykonane w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym:

- Uchwała Nr XI/50/96 Rady Gminy Czarnia z dnia 24 stycznia 1996 roku - zmiany dotyczą powiększenia terenu istniejącego ośrodka szkolno-wychowawczego dla dzieci upośledzonych umysłowo, zmiany przebiegu dróg dojazdowych, zmiany granic terenu działek budownictwa mieszkaniowego.

2. Wnioski zgłoszone przez organy i instytucje

Wójt Gminy Czarnia w pierwszej fazie opracowania wystąpił do różnych jednostek z prośbą o współpracę przy opracowaniu „Studium...” i przekazanie przez każdą z nich swoich zamierzeń inwestycyjnych dotyczących obszaru gminy, które powinny zostać uwzględnione w opracowaniu.

Zgłoszone zostały następujące wnioski:

- Wojewoda Mazowiecki -
  - w zakresie zadań rządowych nie wnosi uwag,
  - Oddział Środowiska i Rolnictwa - informacja nt. udokumentowanych złóż torfu: "Binduga", "Czarnia" i "Zawady", oraz konieczności ustanowienia strefy ochrony pośredniej ujęcia wody dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego,
  - Samodzielne Stanowisko Zarządzania Kryzysowego - nie wnosi uwag,
- Zarząd Województwa Mazowieckiego - wytyczne z projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego,
- Zarząd Powiatu Ostrołęckiego - nie wnosi uwag,
- Wojewódzki Sztab Wojskowy - informacja jakie obiekty wymagają każdorazowej konsultacji z Szefostwem Infrastruktury WLOP,
- Komenda Wojewódzka Policji- nie wnosi uwag,
- Powiatowy Inspektor Sanitarny - wnioski dotyczące podstaw prawnych problematyki ochrony środowiska, opracowań ekofizjograficznych i zaopatrzenia w wodę oraz budowy nowych ujęć wody, składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów niebezpiecznych, cmentarzy a także wyznaczenia stref ochronnych wokół tych obiektów,
- Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego - elaborat nt. problematyki ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych w planowaniu przestrzennym,
- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych - wniosek dot. zachowania swobodnego dostępu do:
  - rzek i kanałów w myśl ustawy prawo wodne,
  - urządzeń melioracji szczegółowych,

oraz informacja dot. planowanej modernizacji rzeki Trybówka,

- Łomżyńska Kuria Diecezjalna - wniosek dot. zabezpieczenia terenu pod cmentarz grzebalny na gruntach gminnych, budowy domu pogrzebowego, domu parafialnego na ziemi parafialnej,
- Lasy Państwowe Nadleśnictwo Myszyniec - informacja nt. występowania obiektów objętych ochroną prawną, drzewostanów nasiennych, lasów wodochronnych i obiektów turystycznych na terenie gminy,
- Zakład Energetyczny Warszawa Teren S.A. - nie planuje żadnych inwestycji na terenie gminy, wniosek dotyczący uwzględnienia normatywnych odległości wzdłuż linii elektroenergetycznych,
- Zarząd Dróg Powiatowych - nie wnosi uwag,
- Polskie Sieci Energetyczne Centrum - wniosek o utrzymanie w Studium istniejącej elektroenergetycznej linii sieci przesyłowej 220 kV relacji Ostrołęka-Olsztyn oraz zamieszczenie zapisów dot. linii z podaniem relacji, napięcia, rodzaju a także zapisu i naniesienie na rysunku szerokości obszaru ograniczonego użytkowania (34m od osi linii w obu kierunkach - pas terenu o szer. 68 m).

3. Powiązania zewnętrzne wpływające na przestrzeń gminną

Gmina Czarnia położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego na granicy z województwem warmińsko-mazurskim. Obszar gminy od strony południowo-zachodniej graniczy wzdłuż rzeki Omulew z gminą Chorzele, od strony południowej z gminą Baranowo, od strony wschodniej z gminą Myszyniec oraz od strony północnej z gminą Rozogi i gminą Wielbark (woj. warmińsko-mazurskie).

Gmina Czarnia położona jest na skrzyżowaniu dwóch zasadniczych szlaków komunikacyjnych:

- w kierunku wschód - zachód łączącego Myszyniec i Chorzele ciągiem drogi wojewódzkiej
- w kierunku północ - południe łączącego Szczytno - Czarnię - Baranowo ciągiem dróg powiatowych

Gmina Czarnia dobrze powiązana jest komunikacyjnie z: Ostrołęką, Chorzelami i Myszyncem.

Poprzez istniejący układ dróg powiatowych i wojewódzkiej gmina Czarnia posiada dobre połączenia komunikacyjne z sąsiednimi gminami.

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski (J.Kondrackiego) teren gminy położony jest w obrębie mezoregionu Równiny Kurpiowskiej wchodzącej w skład Niziny Północno – Mazowieckiej. Pod względem geomorfologicznym teren gminy jest równinny o nieznacznym pochyleniu (poniżej 2 %) z kierunku północno-wschodniego na południowo-zachodni.

Gmina położona jest w systemie obszarów przyrodniczych o najwyższych wartościach przyrodniczych w skali kraju i Europy. Teren całej gminy znajduje się na obszarze korytarza ekologicznego i obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym, który ma kontynuację poza granicami gminy.

Gmina stanowi część dorzecza rzeki Omulew, która wypływa z terenu woj. warmińsko-mazurskiego i uchodzi do Narwi w Ostrołęce.

Przez obszar gminy przebiega napowietrzna linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV Ostrołęka - Olsztyn, stanowiąca sieć krajowego systemu energetycznego.

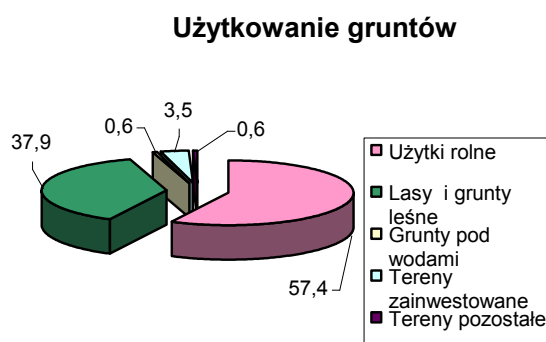
4. Uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania

4.1. Użytkowanie gruntów

Powierzchnia gminy Czarnia wynosi 9257 ha. Największą część obszaru gminy zajmują użytki rolne 57,6%, wykorzystywane w przeważającej mierze jako użytki zielone (29,4% obszaru gminy). Znaczny udział w strukturze użytkowania gruntów mają lasy i grunty leśne, stanowiąc 37,9% obszaru gminy (województwa 22,0 %). Największe kompleksy leśne znajdują się w północno – zachodniej i wschodniej części gminy. Grunty leśne gminy Czarnia w 77 % stanowią własność Skarbu Państwa co sprawia, że sposób prowadzenia gospodarki leśnej w gminie jest prawidłowy, zmierzający do zwiększenia biologicznej odporności drzewostanów.

Użytkowanie gruntów w gminie Czarnia(ha)

Powierzchnia ogólna	9257,3	100,0
Użytki rolne	5323,7	57,4
- grunty orne	2595,5	28,0
- sady	10,3	0,1
- łąki	1491,1	16,1
- pastwiska	1226,8	13,2
Lasy i grunty leśne	3490,8	37,9
Grunty pod wodami	57,6	0,6
Tereny zainwestowane	323,2	3,5
Tereny pozostałe	60,1	0,6

Niewielką powierzchnię gminy zajmują tereny zainwestowane -3,5 %, pod wodami 0,6 % głównie przez przepływające tu rzeki Omulew i Trybówkę oraz pozostałe 0,6 %.

Gleby

Na obszarze gminy występują generalnie gleby o niskiej przydatności rolniczej. Wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksu 7 żytniego bardzo słabego (żytnio-lubinowego) utworzone z piasków luźnych. Są to gleby brunatne wylugowane lub kwaśne, pseudobielicowe, ubogie w składniki pokarmowe oraz próchnicę. Charakteryzują się dużą przepuszczalnością oraz niekorzystnymi warunkami wodno-powietrznymi. Można uprawiać na nich jedynie żyto, pod uprawę ziemniaków są zbyt suche.

Występują tu również gleby w kompleksie 6 żytnio - ziemniaczanym słabym z niewielkimi fragmentami gleb murszowo – mineralnych i murszowatych w płytkich obniżeniach terenu lub na obrzeżu większych zagłębień w sąsiedztwie użytków zielonych. Są to także gleby brunatne wylugowane i rzadziej kwaśne pseudobielicowe utworzone z piasków słabo gliniastych. Uprawiać można na nich owies, buraki pastewne i inne rośliny pastewne.

Gleby hydrogeniczne występują w dolinach rzek i w rozległych zagłębieniach terenu, wykorzystane są głównie pod łąki i pastwiska, zlokalizowane w południowo-zachodniej i środkowej części gminy.

Lasy

Lesistość gminy jest znacznie wyższa od średniej wojewódzkiej i krajowej (28,4%). Lasy i grunty leśne stanowią 37,9 % powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się w północno – zachodniej i wschodniej części gminy. Dominują Lasy Państwowe tworząc większe kompleksy leśne, natomiast lasy prywatne występują na ogół w znacznym rozproszeniu. Warunki glebowe i wodne powodują, że najczęstszym typem siedliskowym lasu są siedliska borowe, w których dominuje sosna z domieszką świerka i brzozy. Podszyt jest ubogi i słabo zróżnicowany, stworzony głównie z jałowca i kruszyny. Na terenie Lasów Państwowych dominują gospodarcze i ochronne funkcje lasu, w najbliższej przyszłości przewiduje się wzrost turystyczno-rekreacyjnej funkcji lasów charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi. Na obszarze leśnym znajdują się dwa rezerваты

przyrody oraz 6 pomników przyrody. Na terenie gminy znajdują się lasy ochronne, należące do Nadleśnictwa Myszyniec o łącznej powierzchni 1066,01 ha, w tym:

- lasy wodochronne o powierzchni 1049,63 ha;
- wyłączone drzewostany nasienne o powierzchni 16,38 ha.

4.2. Środowisko przyrodnicze

4.2.1. Stan środowiska przyrodniczego

Zasoby i jakość środowiska

Obszar gminy Czarnia leży w obrębie makroregionu Nizin Północno-Mazowieckich w mezoregionie Równiny Kurpiowskiej.

Gmina obejmuje dwie jednostki geomorfologiczne: równinę sandrową i dna dolin rzecznych.

Równina sandrowa obejmuje teren całej gminy z wyłączeniem dolin rzecznych. Obszar sandru jest płaski o spadkach w przewadze do 2%. Równina pochyła się łagodnie w kierunku południowo-zachodnim, zgodnie z kierunkiem biegu rzeczek odwadniających cały teren gminy. Cieki powierzchniowe przepływają śladami nieregularnych obniżeń dawnego odpływu wód glacialnych. W północno-wschodniej części gminy poziom terenu jest wyższy, wyniesiony ok. 120 - 135 m npm, w południowo-zachodniej i zachodniej części gminy wyniesiony ok. 110 - 120 m npm. Powierzchnia sandrowa często nadbudowana jest wydhami. W północnej części gminy znajduje się niewielki obszar wysoczyznowy wyniesiony ponad powierzchnię sandru ze wzgórkami morenowymi o zróżnicowanych nachyleniach zboczy, gdzie spadki dochodzą do 20% i zmiennych wysokościach względnych. Cały obszar sandru urozmaicają również formy wklęsłe w formie rozległych i zabagnionych obniżeń terenowych czasami zagłębień bezodpływowych.

Dna dolin rzecznych stanowią tarasy zalewowe rzeki Omulew i Trybówki. Obecne doliny rzeczne układają się nieregularnie w obniżeniach terenu powstałych na skutek topniejącego lodowca. Pochylenie terenu jest zgodne z pochyleniem całej równiny sandrowej i układa się obniżająco w kierunku południowo-zachodnim. Płaskie i podmokłe dna dolin rzecznych wyniesione są ok. 105 – 130 m npm, czyli średnio 2-3 m nad poziom lustra wody w rzekach. Szerokość dna dolin rzecznych jest zróżnicowana.

Wielkość i jakość zasobów wodnych

Wody powierzchniowe

Na zasoby wód powierzchniowych składają się rzeka Omulew i rzeka Trybówka. Uzupełnienie sieci wód powierzchniowych stanowią rowy melioracyjne odwadniające teren ze spływem w kierunku Omulwi i Trybówki. Rzeka Omulew stanowi południowo-zachodnią granicę gminy. Rzeka Trybówka przecina teren gminy z północnego wschodu na południowy zachód uchodząc do rzeki Omulwi.

Rzeki mają charakter rzek nizinnych: małe spadki poprzeczne i podłużne. Ze względu na niewielkie spadki terenu, proces odwadniania terenu gminy jest utrudniony, co potwierdzają występujące podmokłości w dolinach rzek. Najwyższe stany wód w rzekach występują wczesną wiosną w okresach roztopów wiosennych a najniższe w okresie letnim. Amplituda wahań poziomów wód w rzekach nie jest tak duża aby groziła powodziami. Tylko przy katastrofalnych poziomach wody w rzekach jak np. w 1979 r. wylewy wykroczyły poza obręb tarasów zalewowych.

Dla rzeki Omulew określono II klasę czystości wód a dla rzeki Trybówki wymagana jest III klasa czystości. Jakość wód określana jest w ramach monitoringu regionalnego.

Wody rzeki Omulew badane w przekroju m. Krukowo (km 75+000) w 2002 r. wykazały III klasę czystości ze względu na przekroczenie norm bakteriologicznych (miano Coli). Badane

w przekroju m. Drężewo (1+100 km) wykazały pozanormatywny stopień zanieczyszczenia ze względu na zawartość cynku.

Wody rzeki Trybówki nie są objęte monitoringiem.

Wody podziemne

Wody gruntowe na terenie gminy występują na różnych głębokościach w zależności od wyniesienia terenu ponad poziom morza i waha się od 1 m do poniżej 4 m ppt. Wody gruntowe w dolinach rzek występują na ogół płycej niż 1 m ppt a miejscami bezpośrednio na powierzchni terenu tworząc podmokłości. Na obszarze sandru zwierciadło wody gruntowej obniża się do 4 m ppt i zależne jest od stopnia wyniesienia terenu. Wahania poziomu zwierciadła wody podziemnej w skali roku są niewielkie, badane w Czarni wykazują 35-79 cm. Ogólnie ocenia się, że teren gminy charakteryzuje się niekorzystnymi warunkami dla budownictwa, gdyż tylko niewielkie obszary wysoczyzny na północy gminy i tereny położone przy wschodniej granicy gminy posiadają dobre warunki dla budownictwa ze względu na występowanie wód gruntowych poniżej 2 m, czasami 4 m. Niekorzystne warunki dla budownictwa występują w obrębie dna dolin rzecznych.

Teren gminy nie znajduje się na obszarze Głównych Zbiorników Wód Podziemnych wymagających wysokiej ochrony. Nie znajduje się na obszarze szczególnie podatnym na zanieczyszczenie wód podziemnych.

Zasobność wód podziemnych na terenie gminy nie była określana. Na terenie gminy funkcjonuje tylko jedna studnia ujmująca wody podziemne o usankcjonowanym prawnie i udokumentowanych zasobach wodnych. Jest to ujęcie wody w Czarni przy Ośrodku Szkolno- Wychowawczym. Ponadto na terenie gminy wykonano jeden otwór geologiczny Wyżęgi do głębokości 180 m. W wykonanym wierceniu w Czarni stwierdzono występowanie wydajnych warstw wodonośnych ale o znacznym zanieczyszczeniu. Woda wykazywała dużą mętność, wysoką barwę, specyficzny zapach oraz ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu, zwiększoną zawartość amoniaku i wysoką utlenialność. Stwierdzono także występowanie azotanów. Takie zanieczyszczenie wody sprawia problemy przy jej uzdatnianiu.

Pierwsza warstwa wodonośna o swobodnym zwierciadle występuje na głębokości 2 m, zalega w utworach piaszczystych i stanowi źródło poboru dla studni kopanych przy indywidualnych gospodarstwach domowych.

Druga warstwa wodonośna w Czarni występuje na głębokości 18 m . Posiada ona nie ciągłą warstwę izolacyjną od powierzchni terenu. Spływ wody odbywa się w kierunku południowym. Należy zaznaczyć, że podczas wykonywania ujęcia wody w Czarni stwierdzono, że w miarę wzrostu poboru wody pogarszała się jej jakość, co świadczy o napływie zanieczyszczeń z większego obszaru niż działka lokalizacji studni. Zanieczyszczenia dopływające do wód podziemnych pochodzą z faktu wprowadzania do środowiska nie oczyszczonych ścieków.

Najczęściej użytkowym poziomem wodonośnym wykorzystywanym do zaopatrzenia ludności w wodę jest I poziom wodonośny, który charakteryzuje się możliwością występowania zanieczyszczeń pochodzących od powierzchni terenu.

Budowa geologiczna

Gmina Czarnia położona jest w obrębie Wyniesienia Mazursko-Suwalskiego wchodzącego w skład Platformy Wschodnioeuropejskiej.

Budowa geologiczna jest słabo rozpoznana gdyż na terenie gminy wykonano dwa otwory geologiczne dokumentowane tj. studnię w Czarni do głębokości 45 m i otwór geologiczny Wyżęgi do głębokości 180 m. Na podstawie tych badań, można sądzić, że w profilu geologicznym do głębokości 10 m występują piaski drobnoziarniste a poniżej gliny do głębokości ok. 18 m. Następnie występują piaski i żwiry.

Utworki czwartorzędowe zbudowane są z piasków drobnych na podłożu gliniastym. Miejscami występują ily zastoiskowe przykryte gliną zwałową. Wzgórza w rejonie m. Lipowe Pole i Włuki zbudowane są z piasków, żwirów i głazów moren czołowych. Teren w rejonie miejscowości Cyk, Rutkowo i Cupel zajmujący sandr w północno-zachodniej części gminy zbudowany jest z piasków i żwirów rzecznych. W dolinie Trybówki i cieką na zachód od wsi Bandysie występują mułki, piaski i żwiry rzeczne tarasu zalewowego. Budowa geologiczna przypowierzchniowych warstw całego terenu gminy stwarza dogodne warunki do infiltracji zanieczyszczeń do wód podziemnych.

Na terenie gminy nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych. Nie występują osuwiska, wysokie skarpy nadrzeczne zagrożone znaczącą erozją wodną.

Występowanie udokumentowanych złóż kopalin (surowce mineralne stałe)

Ze względu na uwarunkowania wynikające z budowy geologicznej utworów czwartorzędowych (skały luźne) na terenie gminy nie występują znaczące surowce mineralne. Poszukiwawcze prace geologiczne na terenie gminy Czarnia wykazały występowanie kruszywa naturalnego grubego, bursztynu i torfu. Zasobność surowcowa jest niewielka i nie kwalifikowała się do opracowania kart rejestracyjnych złóż.

Kruszywo naturalne grube występuje w rejonie m. Cyk i Lipowe Pole ale w ilościach mniejszych niż przemysłowe i lokalne. Kruszywo naturalne grube występuje w północnej części gminy, występuje ono w formie gniazd i płatów np. w rejonie wsi Rutkowo, Brzozowy Kąt, Czarnia, Bandysie. Surowiec jest eksploatowany do głębokości ok 3 m i używany w drogownictwie. Często kruszywo naturalne grube eksploatowane jest na potrzeby własne w różnych miejscach na terenie gminy. Stąd powstało wiele wyrobisk. W opracowaniach geologicznych, wskazuje się na potrzebę rekultywacji 17 wyrobisk na terenie gminy.

Torfy występują w rejonie Czarni i Zawad ale w zasobach o małej miąższości, rzędu 0,4 – 0,8 m, nie mają większego znaczenia gospodarczego.

Prace poszukiwawcze bursztynu wykazały występowanie jego w postaci okruczowej w rejonie m. Surowe. Jest to bursztyn barwy czerwonej i rdzawej, ostrokrawędziowy o średnicy 0,3 – 3,0 cm. Bursztyn występował na głębokości od 1 do 7 m i zalegał w warstwie piasku z detrytusem. Zasoby bursztynu oceniono na zasoby o znaczeniu lokalnym.

Rudy darniowe występują na terenie położonym na południe od Czarni, po wschodniej stronie rzeki Trybówki. Rudy darniowe stwierdzono na powierzchni ok. 100 tys. m².

Na terenie gminy nie występują perspektywiczne złoża kruszywa naturalnego grubego. Natomiast występują perspektywiczne złoża rudy darniowej (w rejonie m. Czarnia) i bursztynu (w rejonie m. Surowe).

Na terenie gminy nie występują tereny górnicze.

Gleby

Na obszarze gminy wyróżnia się trzy typy gleb. Gleby wytworzone z piasków słabogliniastych - występujących w wyższych partiach dolin rzecznych. Gleby wytworzone z piasków gliniastych lekkich zalegających średniogłęboko na pisakach luźnych – występują na obszarze w rejonie granic administracyjnych wsi Surowe. Trzeci typ gleb zbudowany jest z pisaków i mułków, zatorfionych w dolinach rzek.

Gleby na terenie gminy Czarnia charakteryzują się dużą przepuszczalnością i przewiewnością oraz zróżnicowanymi warunkami wodno-powietrznymi.

Ogólnie gleby na terenie gminy charakteryzują się niską przydatnością rolniczą.

Lasy

Na terenie gminy lasy odgrywają znaczącą rolę. Lesistość gminy wynosi 37,9%. Warunki glebowe i wodne powodują, że najczęstszym typem siedliskowym lasu są siedliska borowe, w których dominuje sosna z domieszką świerka i brzozy. W związku z tym istnieje duże zagrożenie ze strony owadów szkodników sosny jak i grzybów. Podszyc na tych

siedliskach jest ubogi i słabo zróżnicowany, stworzony głównie z jałowca i kruszyny. Obszary te występują na piaszczystej równinie sandrowej z wydmami.

Na terenie gminy występują również lasy na siedliskach wilgotnych lub bagiennych, z panującą olchą w różnych klasach wieku. Siedliska te są odporne na niszczenie i dość atrakcyjne krajobrazowo. Ta grupa lasów wymaga ochrony głównie w zakresie utrzymania stosunków wodnych.

Szata roślinna omawianego terenu jest w niewielkim stopniu przekształcona. Największe zmiany występują na siedliskach wilgotnych. Najmniejszym zniekształceniem charakteryzują się siedliska borowe. Przy dominującym udziale siedlisk borowych lasy nadleśnictwa zachowały cechy zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych. Najlepiej zachowane fragmenty lasów zostały objęte ochroną rezerwatową. Na obszarze leśnym znajdują się dwa rezerваты przyrody oraz 6 pomników przyrody.

W najbliższej przyszłości przewiduje się wzrost turystyczno-rekreacyjnej funkcji lasów charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi.

Klimat

Wg podziału Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne, teren gminy Czarnia znajduje się w skrajnie południowej części „dzielnicy mazurskiej”. Jest to, poza obszarami górskimi najzimniejsza dzielnica klimatyczna kraju. Dni mroźnych jest tu ok. 50 a dni z przymrozkami powyżej 130. Opady średnioroczne wynoszą od 500 do 600 mm. Pokrywa śnieżna zalega do 90 dni. Okres wegetacyjny trwa do 160 dni. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 6,6 °C.

Teren gminy należy do najbardziej upośledzonych w kraju pod względem sum bezpośredniego promieniowania słonecznego i otrzymuje w ciągu roku poniżej 525 Kcal/cm²/rok.

Lato trwa od 70 do 90 dni (przy temp. średnio dobowej >15 °C).

Zima trwa od 100 do 120 dni (przy temp. średnio dobowej < 0 °C).

Okresowo gorszymi warunkami termicznymi charakteryzują się tereny narażone na okresowe występowanie wysokich stanów wód przypowierzchniowych. Najmniej korzystnymi warunkami termicznymi charakteryzuje się dolina rzeki Omulwi ze swoimi wilgotnymi obniżeniami.

Najwyższe wartości wilgotności względnej powietrza występują w chłodnej porze roku na przełomie jesieni i zimy. Również mgły występują najczęściej jesienią (październik, listopad). Dużo mgieł występuje na obszarach płytkiego zalegania wód przypowierzchniowych. Łącznie w ciągu roku na terenie gminy notuje się 136 dni pochmurnych.

Wiatry najczęściej wieją z kierunku zachodniego, często notowane są wiatry południowo-zachodnie i następnie południowe.

4.2.2. Stan sanitarny środowiska

Gmina Czarnia należy do obszarów bez większych źródeł zanieczyszczenia środowiska. Do źródeł zanieczyszczenia środowiska można zaliczyć pojedynczo występujące większe obiekty usługowe, hodowlane, zabudowę zagrodową i procesy chemizacji rolnictwa. Nie rozwiązana gospodarka ściekowa w zakresie ścieków socjalno-bytowych na terenie gminy stanowi problem zanieczyszczania wód powierzchniowych i gruntowych. Na terenie gminy nie występuje komunalna oczyszczalnia ścieków. Ze względu na budowę geologiczną, piaski w górnej warstwie litologicznej, zachodzi możliwość zanieczyszczania wód stanowiących ujęcia wody, szczególnie dla indywidualnych gospodarstw. W znacznym stopniu wody są zagrożone przez niewłaściwe gromadzenie i zagospodarowanie nawozów organicznych tj. gnojowicy i obornika. W ramach "Programu ograniczania zanieczyszczeń środowiska składnikami nawozowymi z produkcji zwierzęcej w województwie mazowieckim" dla gminy przewidziano realizację 32 inwestycji obejmujących płyty gnojowe i zbiorniki na gnojowicę.

Innym zagrożeniem dla środowiska jest przypadkowe składowanie odpadów w różnych miejscach, szczególnie w lasach, obniżeniach terenowych itp.

Na terenie gminy nie jest prowadzony monitoring komponentów środowiska przyrodniczego (powietrza, wód i klimatu akustycznego).

Do punktowych obiektów stwarzających możliwość zagrożenia stanu środowiska należy zaliczyć nielegalne składowiska odpadów, stację paliw w m. Surowe i magazynowanie nawozów mineralnych.

4.2.3. Walory przyrodnicze

Teren gminy znajduje się na obszarze wyróżniającym się znaczną naturalnością środowiska i krajobrazu. W całości znajduje się w systemie obszarów o najwyższych wartościach przyrodniczych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym. Cała gmina uznana jest jako korytarz ekologiczny i obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym.

O wartościach przyrodniczych terenu decydują głównie doliny rzek i obszary leśne. W dolinach rzek i na terenach leśnych występują naturalne podmokłości i zabagnienia z dużą bioróżnorodnością. Najwyższymi walorami przyrodniczymi w skali gminy charakteryzuje się dolina rzeki Omulew.

Dla doliny Omulwi wykonano ekspertyzę pt. "Studium zagospodarowania obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Omulwi z wnioskami do kompleksowej realizacji w województwie ostrołęckim". W raporcie końcowym Studium stwierdzono, iż w celu ochrony walorów przyrodniczych, należy dolinę rzeki wyłączyć z lokalizowania dużych ferm hodowlanych, pozostawienie łąk i pastwisk w rolniczym użytkowaniu.

Ze względu na wysoką wartość przyrodniczą i krajobrazową, obszary położone w dolinie Omulwi wraz z kompleksami leśnymi w strukturze projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego gmina Czarnia znajduje się w obszarze wskazanym do poprawy warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego poprzez:

- wzmocnienie ochrony unikatowych dolin rzecznych i ich otoczenia,
- zapewnienie ciągłości powiązań przyrodniczych (korytarz ekologiczny międzynarodowy),
- włączenie do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych.

Obszary i obiekty o dużych wartościach przyrodniczych, charakterystyczne dla Puszczy Kurpiowskiej, zostały objęte prawną formą ochrony przyrody. Są to rezerваты przyrody, pomniki przyrody i lasy ochronne.

4.2.4. Powiązania funkcjonalne systemu przyrodniczego

Elementami przyrodniczej struktury przestrzennej gminy jest dolina Omulwi, Trybówki i obszary terenów leśnych. Znaczącą rolę odgrywa dolina rzeki Omulwi z całym systemem obniżen terenowych. Stanowią one najcenniejsze przyrodniczo obszary biocenozy wodno-łąkowych o silnych powiązaniach funkcjonalnych.

Dolina rzeki Trybówki jest mniej wyraźna chociaż stanowi obszar mało przekształcony przez działalność człowieka.

Dolina rzeki Omulwi stanowi ważny element w krajowym systemie obszarów chronionych ale nie jest dotychczas objęta prawną formą ochrony przyrody. W koncepcji sieci NATURA 2000 dolina Omulwi została zaliczona jako Obszar Specjalnej Ochrony (OSO) o kodzie PLB 140007, zgodnie z Dyrektywą Ptasia Rady Europy 79/409/EWG. Gatunkami kwalifikującymi do sieci były: błotniak łąkowy, bocian czarny, cietrzew, derkacz, gadożer, kraska, orlik krzykliwy, rybołów, krwawodziób, kszyc, kulik wielki, rycyk.

Dolina rzeki Trybówki stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym.

Lasy na terenie gminy stanowią część dużego kompleksu leśnego pn. Puszcza Kurpiowska.

4.2.5. Zasady ochrony przyrody (Obszary prawnie chronione)

Stan istniejący

Na terenie gminy istnieją następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwaty,
- obszary Natura 2000
- pomniki przyrody,
- lasy ochronne

Rezerwaty

Znajdują się tu dwa rezerwaty przyrody, są to rezerwaty leśne: Czarnia i Surowe.

Rezerwat Czarnia

Rezerwat leśny o powierzchni 141,87 ha, utworzony w 1964 roku. Położony jest w odległości 3 km od wsi Czarnia na terenie lasów państwowych Nadleśnictwa Myszyniec.

Głównym celem ochrony jest zachowanie fragmentu boru świeżego, naturalnego pochodzenia, charakterystycznego dla dawnej Puszczy Kurpiowskiej.

Rezerwat znajduje się w IV krainie przyrodniczo leśnej, Mazowiecko - Podlaskiej, w dzielnicy Równiny Kurpiowskiej.

Występują tu wartościowe fragmenty świerka i sosny w wieku przeważnie 160 - 180 lat, miejscami 190 - 210 lat. Starodrzew świerkowy jest młodszy od sosnowego i ucierpiał znacznie wskutek huraganu w 1996 r, który spowodował w nim liczne wywroty i złomy. W podszytach występuje głównie świerk pospolity i jałowiec pospolity. Runo leśne stanowią: borówka czarna i brusznica, pszeniec leśny, wrzos zwyczajny, konwalia dwulistna, paproć orlica pospolita, szczawik zajęczy. Występują rośliny chronione: konwalia majowa i widłaki. Wśród mchów i porostów występuje rokieta pospolity, rokieta pierzasty, płonnik oraz chrobotek reniferowy.

Osobliwością rezerwatu są, jedynie tu występujące, sosny bartne. Jest to rezerwat często odwiedzany, na jego popularność składa się piękno drzew sosnowych i świerkowych.

Rezerwat Surowe

Rezerwat leśny o powierzchni 4,57 ha utworzony w 1964 r. Położony jest na terenie gminy Czarnia koło miejscowości Surowe, na terenie lasów państwowych Nadleśnictwa Myszyniec.

Głównym celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu boru świerkowo-sosnowego, naturalnego pochodzenia, stanowiącego resztę Puszczy Kurpiowskiej.

Nazwa rezerwatu pochodzi od nazwy uroczyska i nazwy wsi Surowe. Rezerwat leśny obecnie w niewielkim kompleksie stanowi pozostałość dużego kompleksu leśnego o dawnych nazwach Puszcza Szkwińska lub Puszcza Mazuch.

Teren obecnego rezerwatu Surowe znajduje się w leśnictwie Czarnia.

Według rejonizacji przyrodniczo-leśnej rezerwat znajduje się w Krainie IV Mazowiecko - Podlaskiej, dzielnicy Puszczy Kurpiowskiej w części północnej. Charakterystyczne cechy Krainy IV dla rezerwatu:

- leży w zasięgu gromadnego występowania świerka, który tworzy bory,
- nie rosną tu gatunki drzewiaste takie jak: buk, jawor, klon, rzadko dąb bezszypułkowy, lipa drobnolistna, klon, grab.

W rezerwacie wyróżnia się jeden zespół leśny - bór mieszany niski świerkowy. Gatunkiem panującym w tym rezerwacie jest świerk. Pochodzenie świerka na terenie rezerwatu jest zarówno naturalne i sztuczne z sadzenia. Jakość techniczna świerka nie jest najlepsza ze względu na duże rozgałęzienie i częściowe zahubienie. Sosna, obok świerka stanowi główne

tło drzewostanów. Sosny starszego wieku pochodzą z samosiewu a młodsze zostały nasadzone.

Rezerwat, pomimo, że stanowi część niewielkiego kompleksu leśnego, stanowi dobre warunki bytowania dla zwierzyny. Występują tu: sarny, dziki, jeże, wiewiórki, krety, myszy, ryjówki, normice, lisy, tchórze, jelenie, kuny i inne. Wśród ptaków występują licznie: sikorki, dzięcioły, pełzacze, kowaliki, sowy, kukułki i inne. Gady reprezentowane są przez takie gatunki jak: jaszczurki, padalce, zaskrońce. Płazy reprezentowane są głównie przez żaby.

Obszary Natura 2000

Na terenie gminy występują dwa obszary Natura 2000:

- Obszar Specjalnej Ochrony ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy - Obejmuje dolny odcinek rzeki Omulew, od Wielbarka po ujście Narwi oraz odcinek rzeki Płodownicy dopływu rzeki Omulew.

W omawianym obszarze, w dolinach rzek Omulwi i Płodownicy, teren ma dwa morfotypy rzeźby: płasko-równinny, który obejmuje rozległe doliny biegnące z północnego zachodu na południowy wschód i pagórkowaty w pasach terenu rozdzielających te doliny. Powyższe pasy utworzone są z wydm o kształtach parabolicznych wałów i pagórków, których wysokości względne dochodzą do 10 m. Obszary o rzeźbie pagórkowatej zajmują przeważnie drzewostany sosnowe, rzadziej ubogie pola i pastwiska. Tereny płasko-równinne to rozległe, częściowo zmeliorowane łąki i pastwiska na podłożu torfowym oraz w mniejszym stopniu drzewostany olszowe i świerkowo-sosnowe.

W ostoi Doliny Omulwi i Płodownicy stwierdzono 26 lęgowych gatunków ptaków z Zał. I Dyrektywy Ptasiej. Ponadto wykazano występowanie szeregu gatunków Ptaków Migrujących nie wymienionych w Załączniku I. Jako przedmioty ochrony uznanych zostało 19 gatunków. Spośród nich 12 to gatunki z I załącznika DP. Na terenie obszaru występuje kilka gatunków silnie zagrożonych wyginięciem (kraska, wodniczka i cietrzew). Obszar ma kluczowe znaczenie dla ochrony kulika wielkiego, będąc jedną z największych krajowych ostoi gatunku. Przedmiotami ochrony są gatunki zajmujące różnorodne siedliska. Na terenach łąk i turzycowisk są to: kropiatka, kulik wielki, rycyk, krwawodziób, dubelt, kszyc, błotniak łąkowy, wodniczka i cietrzew. W urozmaiconym krajobrazie kulturowym powszechnie występują: bocian biały, lerka, świergotek polny, dudek oraz ginąca kraska. Z kolei ze stawami rybnymi związane są: wąsatka i pliszka cytrynowa. Na terenach leśnych (ubogie bory sosnowe na piaszczystych glebach) powszechnie występuje lelek.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy występują pomniki przyrody w formie drzew:

- dąb o wysokości ok. 27 m i obwodzie 600 cm na wysokości 1,3 m w leśnictwie Czarnia w osadzie leśniczego, oddz. 108k,
- 4 sosny bartne o wysokościach ok. 8, 15, 25, 26 m i obwodach 261, 284, 283, 284 cm na wysokości 1,3 m, wiek ok. 150 lat, w leśnictwie Czarnia oddz. 92a,
- sosna zwyczajna o wysokości ok. 28 m i obwodzie 250 cm na wysokości 1,3 m, w leśnictwie Czarnia oddz. 171b,

Dla pomników przyrody ustalono zakaz wycięcia, niszczenia i uszkodzania, zrywania pączków, kwiatów, owoców, liści, nacinania drzew, rycia napisów i znaków, umieszczania tablic, zanieczyszczania terenu w pobliżu drzewa, wzniesienia ognia, wchodzenia na drzewo
W promieniu 15 m od pnia drzew obowiązuje zakaz wznoszenia budowli.

Lasy ochronne

Lasy ochronne zostały ustanowione przez Ministra Ochrony Środowiska zarządzeniem nr 3 z dnia 7 stycznia 1994 roku, o łącznej powierzchni 1066,01 ha, w tym:

- lasy ochronne ogólnego przeznaczenia, do których należą lasy wodochronne o powierzchni 1049,63 ha,
- lasy ochronne specjalnego przeznaczenia, do których należą wyłączone drzewostany nasienne o powierzchni 16,38 ha.

Na terenach lasów ochronnych dominują funkcje ochronne, zapewniające zachowanie równowagi środowiska i ciągłości procesów biologicznych.

Zasady ochrony przyrody wynikające z opracowań planistycznych regionalnych i krajowych

Należy zaznaczyć, że:

- według krajowego systemu obszarów chronionych EKONET-PL teren gminy jest przewidziany do objęcia prawną formą ochrony przyrody. Teren gminy kwalifikowany jest jako obszar węzłowy i korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym
- według koncepcji sieci NATURA 2000, dolina rzeki Omulwi przewidziana jest do ochrony jako Obszar Specjalnej Ochrony zgodnie z Dyrektywą Ptasia Rady Europy 79/409/EWG,
- według projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego:
  - teren całej gminy leży w granicach korytarza ekologicznego i obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym (wg sieci ekologicznej ECONET-PL), (Korytarze ekologiczne są to obszary pełniące funkcje powiązań przyrodniczych między najcenniejszymi siedliskami. Obszary węzłowe to obszary o skumulowanych wysokich zasobach florystyczno-faunistycznych),
  - fragmenty terenu gminy w południowo-zachodniej części wchodzą w granice projektowanego obszaru chronionego krajobrazu,
  - dolina Omulwi proponowana jest do włączenia w sieć NATURA 2000 i przyjęty do utworzenia park krajobrazowy obejmujący dolinę Omulwi i Płodownicy z fragmentami Puszczy Kurpiowskiej.

Obszary włączone do sieci NATURA 2000 uzyskają status międzynarodowy. Będzie się to przekładało na obowiązek skutecznej ochrony, prowadzenia stałego monitoringu, wdrożenia alternatywnych kierunków rozwoju gospodarczego takich jak proekologiczne formy działalności gospodarczej: turystyka, rolnictwo i leśnictwo. Dla właścicieli terenów przewidywane są odszkodowania finansowe w zamian za wprowadzenie ograniczenia w produkcji rolnej. W celu realizacji ochrony, wyznaczono gminy przewidywane do wdrażania programów rolno-środowiskowych. Teren Gminy Czarnia został włączony do obszaru przewidzianego do realizacji programów rolno-środowiskowych.

Zagadnienie ochrony przyrodniczej terenów na terenie gminy winno wynikać z przyjętego przez radę gminy gminnego Programu Ochrony Środowiska.

4.2.6. Wrażliwość terenu na działania antropogeniczne

Obszar gminy charakteryzuje się różnym stopniem podatności na degradację środowiska.

Najbardziej wrażliwe na degradację są tereny zasiedlone przez biocenozy wodne i łąkowe, występujące w obniżeniach terenowych, w szczególności dolina Omulwi i Trybówki oraz dopływów powierzchniowych. Uwarunkowania naturalne w zakresie budowy geologicznej i poziomu wód gruntowych ułatwiają migrację zanieczyszczeń na duże odległości.

Do obszarów wrażliwych zalicza się lasy, głównie występujące na siedliskach boru suchego z przewagą drzewostanu sosnowego młodszych klas wiekowych. Stopień odporności wzrasta wraz z wiekiem drzewostanu i różnorodnością gatunkową siedliska.

Stosunkowo dużą odpornością na działalność człowieka odznaczają się tereny płaskie wysoczyzny. Należy zaznaczyć, że wszelkie formy wzniesień, szczególnie zboczy są narażone na przekształcenia w wyniku działalności człowieka. Objawia się to niwelowaniem terenu, podcinaniem zboczy dolin i stoków. Tereny wzniesień, ze względu na ogólnie mało zróżnicowane ukształtowanie terenu gminy, w nieznacznym stopniu mogą być degradowane w sposób naturalny w wyniku erozji wodnej i wietrznej.

Budowa geologiczna przypowierzchniowych warstw, całego terenu gminy stwarza dogodne warunki do infiltracji zanieczyszczeń do wód podziemnych.

Do obszarów szczególnej wrażliwości, w skali gminy, należy zaliczyć dolinę rzeki Omulew i Trybówki oraz tereny kompleksów leśnych występujących w północno-zachodniej i południowo-wschodniej części gminy, w tym szczególnie terenu rezerwatów: Czarnia i Surowe.

4.2.7. Tereny zagrożone powodzią

Na terenie gminy Czarnia występują obszary szczególnie zagrożone powodzią od rzeki Omulew wyznaczone w ramach Studium ochrony przeciwpowodziowej i wskazane częściowo na rysunku studium. Są to obszary zagrożenia zasięgiem wód powodziowych z prawdopodobieństwem wystąpienia powodzi raz na 100 lat.

4.2.8. Zagrożenia środowiska przyrodniczego

Środowisko przyrodnicze w Gminie Czarnia nie należy do zdegradowanych ani szczególnie zagrożonych.

Zagrożenia środowiska przyrodniczego na terenie gminy wynikają z czynników niezależnych i zależnych od człowieka. Do czynników niezależnych można zaliczyć warunki naturalne jak np. zagrożenie powodziowe, budowa geologiczna, ukształtowanie terenu, hydrografia pokrycie terenu, podatność na erozję itp. Do czynników zależnych zalicza się: stopień antropogenicznych przekształceń wynikający ze stanu zagospodarowania terenu i jego użytkowania.

- Na terenie gminy nie występują znaczące zagrożenia powodziowe. Płynące rzeki charakteryzują się powolnym spływem wód, szerokimi dolinami i wylewają na sąsiednie tereny w okresach roztopów wiosennych a także, coraz rzadziej, po długookresowych intensywnych opadach deszczu. Wylewy mają charakter czasowy i nie stwarzają zagrożenia dla zabudowy i upraw polowych.
- Budowa geologiczna terenu gminy sprzyja infiltracji zanieczyszczeń do wód podziemnych.
- Ukształtowanie terenu gminy nie stwarza warunków do znaczącej erozji wodnej i powietrznej gleb.
- Zagrożenie lasów może być powodowane czynnikami biotycznymi np. chorobami grzybowymi, szkodnikami owadzimi i abiotycznymi np. zmiana stosunków wodnych, zagrożenie pożarowe. Znaczącym zagrożeniem lasów są zanieczyszczenia środowiska w zakresie zanieczyszczeń powietrza, wód i gleby. Do dużych zagrożeń należy zaliczyć wzrost urbanizacji w sąsiedztwie terenów leśnych z pełnymi konsekwencjami jak np. zaśmiecanie lasów, przeznaczanie lasów na cele nieleśne i nierolne. Największym zagrożeniem dla lasów są pożary, występujące w okresach długotrwałej suszy.
- Przejawem antropogenicznych zagrożeń środowiska przyrodniczego jest zanieczyszczenie wód. Wody rzeki Omulew nie utrzymują zakładanej II klasy czystości. Wody rzeki Trybówki nie są objęte monitoringiem. Zanieczyszczenia bakteriologiczne w rzece świadczą o wprowadzaniu nieoczyszczonych ścieków socjalno-bytowych do rzeki. Może

to następować w sposób bezpośredni lub pośredni poprzez infiltrację z terenów sąsiednich. We wsiach na terenie gminy nie występuje kanalizacja sanitarna i nie funkcjonują oczyszczalnie ścieków. Gospodarka ściekowa rozwiązywana jest głównie poprzez stosowanie zbiorników nie zawsze szczelnych.

- Warunki aerosanitarnie w gminie należy uznać za dobre. Nie występują tu większe źródła emisji znaczące dla zanieczyszczenia powietrza. Na stan czystości powietrza rzutuje spalanie węgla dla potrzeb ogrzewania budownictwa mieszkaniowego i podstawowych usług z zakresu infrastruktury społecznej.
- Źródłem promieniowania elektromagnetycznego jest stacja bazowa telefonii komórkowej w m. Czarnia.
- Walory krajobrazowe są zmniejszane przez zainwestowanie np. występuje linia energetyczna wysokiego napięcia, przebiegająca w dolinie Omulwi, przez teren łąk i lasów.
- Ze względu na brak przemysłu, przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dróg krajowych, linii kolejowej istnieje mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia poważnych awarii.

4.3. Sieć osadnicza

Na terenie gminy Czarnia zamieszkuje 2986 osób. W granicach gminy znajduje się 9 sołectw. Wskaźnik zaludnienia kształtuje się na poziomie 28 osób/km² przy średniej powiatowej wynoszącej 96 osób/km² i wojewódzkiej wynoszącej 143 osób/km². Określony wyżej wskaźnik zaludnienia jest wielkością uśrednioną dla obszaru gminy.

Wskaźniki cząstkowe dla poszczególnych miejscowości zestawiono w poniższej tabeli:

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności /osób/	Powierzchnia /km ²	Gęstość zaludnienia /osób/km ²
	Ogółem gmina	2986	92,53	32,27
1.	Bandysie	429	10,50	40,86
2.	Brzozowy Kąt	173	5,43	31,86
3.	Cupel	63	1,85	34,05
4.	Czarnia	451	7,83	57,60
5.	Cyk	212	5,04	42,06
6.	Długie	330	8,26	39,95
7.	Michałow	63	0,96	65,63
8.	Rutkowo	163	2,73	59,71
9.	Surowe	1103	23,06	47,83

Miejscowości gminy są zróżnicowane pod względem powierzchni i liczby mieszkańców. Do największych wsi pod względem liczby mieszkańców należą: Surowe (1103 osoby), Czarnia (457 osób) i Bandysie (434 osoby).

Głównym ośrodkiem gminy jest Czarnia. Funkcję ośrodków wspomagających dla miejscowości gminnej w zakresie obsługi ludności pełnią wsie Surowe i Długie.

Zabudowa mieszkaniowa i rolnicza na terenie gminy pod względem przestrzennym nie posiada, poza ośrodkiem gminnym wytworzonych układów urbanistycznych. Około 90% zabudowy to rozproszone układy kolonijne z nielicznymi skupiskami zwartych układów ulicowych obejmujących w skali gminy około 10%.

W układzie przestrzennym możliwe jest wyodrębnienie kilku pasm zabudowy zrealizowanych w oderwaniu od podstawowych ciągów komunikacyjnych:

- układ przestrzenny wsi Surowe obejmujący przysiółki Zagrądzie, Zaostrowie i Zajęczy Kąt,
- pasmo zabudowy wsi Bandysie zlokalizowane wzdłuż drogi Baranowo-Czarnia,
- wieś Czarnia,
- wieś Cyk.

Pozostałe 90% zabudowy to układy kolonijne pojedynczych zagród, w nielicznych przypadkach grupowane w zespoły dwu lub kilkuzagrodowe, dosyć równomiernie rozproszone.

Struktura przestrzenna gminy trudna jest do obsłużenia sieciami infrastruktury i komunikacji, praktycznie niemożliwe jest uzbrojenie całej zabudowy w sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową.

4.4. Wartości kulturowe

Gmina Czarnia położona jest w Regionie Etnograficznym Kurpiowskim - Kurpie północne (Kurpie Puszczy Zielonej). Region ten zachował do dziś odrębność kulturową a nawet gwarową.

Na terenie gminy Czarnia wg danych rejestrowanych prowadzonych przez służby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ochronie prawnej podlegają następujące obiekty:

1. wpisane do rejestru zabytków

w miejscowości **Czarnia**:

- kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP murowany, neogotycki z 1904 roku, wpisany w rejestrze zabytków pod numerem 343
- cmentarz parafialny rzymsko-katolicki wpisany w rejestrze zabytków pod numerem 222.

2. wpisane do ewidencji zabytków

w miejscowości **Czarnia**:

- dom nr 10, drewniany z ok. 1900 roku,
- dom nr 13, drewniany z początku XX wieku,
- dom nr 17, drewniany z początku XX wieku,

w miejscowości **Brzozowy Kąt**:

- chlew w zagrodzie nr 29 z początku XX wieku,

w miejscowości **Cupel**:

- dom nr 6, drewniany z końca XIX wieku,
- dom nr 7, drewniany z początku XX wieku,
- dom nr 9, drewniany z początku XX wieku,

Na terenie gminy zlokalizowanych jest **45** stanowisk archeologicznych. Są to:

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska	Nr AZP	Chronologia
1.	Bandysie	1	34-68	Nowożytność
2.	Bandysie	2	34-68	Nowożytność
3.	Bandysie	3	34-68	Nowożytność
4.	Bandysie	4	34-68	Nowożytność
5.	Bandysie	5	34-68	Nowożytność
6.	Bandysie	6	34-68	Nowożytność

7.	Bandysie	7	34-68	Starożytność / Nowożytność
8.	Bandysie	8	34-68	Nowożytność
9.	Bandysie	12	34-68	Wczesne Średniowiecze / Nowożytność
10.	Bandysie	13	34-68	Nowożytność
11.	Bandysie	25	34-68	Epoka Kamienia
12.	Długie	9	34-68	Nowożytność
13.	Długie	10	34-68	Nowożytność
14.	Długie	11	34-68	Epoka Kamienia
15.	Długie	14	34-68	Nowożytność
16.	Długie	15	34-68	Epoka Kamienia / Nowożytność
17.	Długie	16	34-68	Nowożytność
18.	Surowe	1	33-67	Nowożytność
19.	Surowe	7	33-67	Nowożytność
20.	Surowe-Zastucze	2	33-67	Nowożytność
21.	Zaostrowie	5	33-67	Nowożytność
22.	Rutkowo	5	32-68	Nowożytność
23.	Włuki	6	32-68	Starożytność / Nowożytność
24.	Cyk	1	32-68	Epoka Brązu
25.	Cyk	2	32-68	Epoka Kamienia / Średniowiecze
26.	Cyk	3	32-68	Nowożytność
27.	Cyk	4	32-68	Starożytność / Nowożytność
28.	Brzozowy Kąt	17	33-68	Nowożytność
29.	Charciabałda	18	33-68	Późne Średniowiecze
30.	Czarnia-Budy	5	33-68	Nowożytność
31.	Czarnia-Budy	6	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
32.	Czarnia	7	33-68	Nowożytność
33.	Czarnia	8	33-68	Nowożytność
34.	Czarnia	11	33-68	Nowożytność
35.	Czarnia	12	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
36.	Czarnia	15	33-68	Nowożytność
37.	Czarnia	16	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
38.	Rutkowo	13	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
39.	Rutkowo	14	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
40.	Surowe-Leśn.Zdunek	1	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
41.	Surowe-Dalnia	2	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
42.	Surowe-Dalnia	3	33-68	Późne Średniowiecze / Nowożytność
43.	Surowe-Dalnia	4	33-68	Nowożytność
44.	Surowe-Mikołajewo	9	33-68	Okres Przedrzymski / Okres Wpływów Rzymskich / Nowożytność
45.	Surowe-Mikołajewo	10	33-68	Wczesna Epoka Żelaza / Wczesne Średniowiecze

4.5. Infrastruktura społeczna i obsługa ludności

Mieszkalnictwo

Na terenie gminy dominuje zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna a także nieliczna zabudowa letniskowa. Zasoby mieszkaniowe gminy Czarnia wg danych Rocznika Statystycznego Województwa Mazowieckiego za 2001r. wynosiły 601 mieszkań, 2124 izby, 45911 m² powierzchni użytkowej. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi 76,4 m², zaś powierzchnia użytkowa mieszkań przypadająca na jedną osobę wynosi 17,7 m². Średnio w jednym mieszkaniu zamieszkuje 4,31 osób. Z powyższych wskaźników wynika, że warunki mieszkaniowe w gminie są zbliżone do warunków występujących w powiecie ostrołęckim i gorsze od średnich w województwie mazowieckim.

Analiza stanu zabudowy mieszkaniowej w gminie potwierdza, iż część mieszkańców gminy mieszka w trudnych warunkach mieszkaniowych a rozproszone budownictwo może stanowić problem zaopatrzenia terenów w infrastrukturę techniczną i społeczną.

W latach 2000-2003 do użytku zostało oddanych 7 budynków mieszkalnych, wydano łącznie 20 decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu na budynki mieszkalne i leśniczówki.

Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy jest 174 dzieci w wieku przedszkolnym 3-6 lat. Funkcjonują tylko oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

Szkolnictwo podstawowe

Na terenie gminy funkcjonuje cztery publiczne szkoły podstawowe:

- Bandysie I-III (28 uczniów),
- Czarnia I - VI (144 uczniów),
- Długie I - III (23 uczniów),
- Surowe I - VI (115 uczniów),

W roku szkolnym 2002/2003 w wyżej wymienionych szkołach pobierało naukę 310 uczniów. Łącznie w szkołach podstawowych zatrudnionych jest 28 nauczycieli. Na jednego nauczyciela przypada średnio 11 uczniów. Na 1 oddział w szkole przypada 17 uczniów.

Na terenie gminy funkcjonuje 2 gimnazja w Czarni o 3 oddziałach, do którego uczęszcza 66 uczniów, zatrudnionych jest 5 nauczycieli oraz w Surowem, do którego uczęszcza 60 uczniów, zatrudnionych jest 5 nauczycieli. Gimnazja zlokalizowane są przy szkołach podstawowych.

W miejscowości Czarnia funkcjonuje Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, w którym przebywa 44 wychowanków, zatrudnionych jest 36 osób, w tym 23 nauczycieli. W internacie jest 50 miejsc. W Ośrodku przebywają dzieci z powiatów: ostrołęckiego, szczycieńskiego, przasnyskiego i wołomińskiego.

Ochrona zdrowia

Dostępność ludności do podstawowej opieki zdrowotnej jest utrudniona. Na terenie gminy zlokalizowany jest ośrodek zdrowia, gdzie zatrudniony jest 1 lekarz i 3 pielęgniarki. Na 1 lekarza przypada w gminie 2986 osób, na 1 pielęgniarkę 995 osób. Brak jest lekarzy stomatologów. W województwie mazowieckim na 1 lekarza przypada średnio 358 osób, w powiecie ostrołęckim 2083 osoby.

Mieszkańcy gminy mają utrudnioną dostępność do podstawowej opieki zdrowotnej (wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców jest ponad dwukrotnie niższy niż średnio w powiecie ostrołęckim i prawie ośmiokrotnie niższy niż średni w województwie mazowieckim). W zakresie leczenia zamkniętego i specjalistycznego mieszkańcy obsługiwani są przez szpital i przychodnie specjalistyczne w Ostrołęce.

Na terenie gminy nie ma apteki.

Opieka i pomoc społeczna

W roku 1995r. ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 140 osób, co stanowiło ok. 5,0 % wszystkich mieszkańców gminy. W 2002r. liczba mieszkańców objętych pomocą społeczną zwiększyła się do 422, co stanowiło 14,1 % ogółu mieszkańców.

Wśród osób objętych pomocą opieki społecznej najliczniejszą grupę stanowią osoby bezrobotne, rodziny wielodzietne i niepełnosprawni.

Kultura i sport

Na terenie gminy znajdują się dwie biblioteki w miejscowościach Czarnia i Surowe oraz kościół parafialny w Czarni.

Boiska sportowe znajdują się tylko przy szkołach podstawowych.

Handel

Na terenie gminy znajduje się 13 sklepów spożywczo-przemysłowych w miejscowościach: Bandysie, Cyk, Czarnia, Długie i Surowe.

Ogółem w handlu zatrudnionych jest 16 osób.

Gastronomia

Na terenie gminy brak jest placówek gastronomicznych, funkcjonują tylko 2 pijalnie piwa w miejscowościach Bandysie i Surowe, zatrudniające 2 osoby.

Administracja publiczna i obsługa finansowa

Funkcje w zakresie administracji publicznej i obsługi finansowej skoncentrowane są w Czarni, są to:

- Urząd Gminy,
- Punkt obsługi klientów Mazowieckiego Banku Regionalnego Warszawa Bank Spółdzielczy Myszyniec.

Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są obiekty strażnic OSP we wsiach: Bandysie, Brzozowy Kąt, Cyk i Czarnia.

Poczta i telekomunikacja

Na terenie gminy funkcjonuje 1 Urząd Pocztowy w Czarni, który obsługuje mieszkańców gminy. Wszystkie miejscowości mają możliwość korzystania z połączeń telefonicznych.

Na terenie miejscowości Czarnia zlokalizowana jest stacja sieci telefonii komórkowej.

Działalność produkcyjna i usługowa

Na terenie gminy obecnie (wg danych UG) zarejestrowanych jest 16 jednostek usługowych, w których zatrudnionych jest 45 osób z tego:

- usługi budowlane - 26 zatrudnionych,
- usługi transportowe - 11 zatrudnionych,
- obróbka drewna - 7 zatrudnionych,
- stolarstwo - 1 zatrudniony.

Większość z nich zlokalizowana jest w miejscowości Surowe i Długie.

Ponadto w miejscowości Surowe funkcjonują 3 zakłady produkcyjne zatrudniające 5 osób:

- BETONEX - Import - Eksport
Produkcja materiałów budowlanych,
- ART-BET - wyrób i montaż artykułów betonowych,
- ALDO - Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe, - usługi transportowe, sprzedaż materiałów budowlanych, stacja paliw, sprzedaż nawozów.

Cmentarze

Na terenie gminy funkcjonuje jeden cmentarz parafialny zlokalizowany w Czarni (wpisany do rejestru zabytków), który wymaga powiększenia terenu.

4.6. Komunikacja

Układ drogowy

Gmina Czarnia położona jest na skrzyżowaniu dwóch zasadniczych szlaków komunikacyjnych:

- w kierunku wschód - zachód łączącego Myszyniec i Chorzele ciągiem drogi wojewódzkiej
- w kierunku północ- południe łączącego Szczytno - Czarnię - Baranowo ciągiem dróg powiatowych

Gmina Czarnia dobrze powiązana jest komunikacyjnie z: Ostrołęką, Chorzelami i Myszyńcem.

Poprzez istniejący układ dróg powiatowych i wojewódzkiej gmina Czarnia posiada dobre połączenia komunikacyjne z sąsiednimi gminami: od północy graniczy z gminami powiatu szczywieńskiego (Rozogi i Wielbark), od zachodu z gminą Chorzele, od południa z gminą Baranowo, a od wschodu z gminą Myszyniec.

Podstawowy układ komunikacji kołowej stanowi przebiegająca przez obszar gminy droga wojewódzka:

- **Droga wojewódzka nr 614** o charakterze regionalnym, relacji Chorzele - Krukowo - Myszyniec o łącznej długości - 10,808 km, w granicach gminy. Przebiega ona centralnie przez teren gminy dzieląc ją symetrycznie na dwie części. Ciąg drogi wojewódzkiej przebiega przez wsie: Surowe, rezerwat Czarnia aż do granic gminy, w kierunku do Myszyńca. Droga obsługuje ruch lokalny, gospodarczy oraz turystyczny w północnych rejonach województwa mazowieckiego. Powiązanie jej z istniejącym układem dróg krajowych i wojewódzkich (droga krajowa nr 53 relacji Ostrołęka - Olsztyn, droga wojewódzka nr 645 Myszyniec - Łomża) umożliwi połączenia w kierunku Mazur oraz Łomży i Białegostoku.

Parametry techniczne tej drogi przedstawiają się następująco:

- szerokość jezdni 5,0 m na całej długości,
- szerokość pasa drogowego zmienna od 15,0 -20,0m,
- klasa techniczna - "Z",
- nawierzchnia - bitumiczna,
- stan techniczny - dostateczny.

Droga wymaga modernizacji w zakresie poszerzenia jezdni do 7,00 m i wzmocnienia poboczy (2x1,50m) oraz przebudowy w zakresie skrzyżowań z drogami powiatowymi. W zakresie poprawy funkcjonowania komunikacji zbiorowej prace modernizacyjne przewidują wykonanie odpowiednich zatok autobusowych.

W ciągu drogowym drogi nr 614 przewiduje się ponadto przebudowę przepustów i mostów, głównie w rejonie miejscowości Surowe.

Drogi powiatowe stanowią hierarchiczne uzupełnienie istniejącego układu drogowego i w układzie wewnątrz gminnym są prawidłowo rozwinięte. Sieć tych dróg umożliwia dobre skomunikowanie zewnętrzne gminy z głównymi ośrodkami osadniczymi oraz powiązania z istniejącym układem pozostałych dróg wojewódzkich oraz krajowych.

Ogólna ich długość na terenie gminy wynosi 42,699 km, z tego o nawierzchni bitumicznej - 27,018 km (63,3%), o nawierzchni tłuczniowej - 7,615 km (17,8%), o nawierzchni gruntowej wzmocnionej żwirem (ulepszonej) - 6,398.km (15,0%), o nawierzchni gruntowej naturalnej - 1,668 km (3,9%).

Na sieć dróg powiatowych składają się następujące ciągi drogowe:

- **Droga powiatowa nr 28 114** relacji Czarnia - Cyk - Pełty. Długość drogi na terenie gminy wynosi 3,675 km, w tym o nawierzchni tłuczniowej - 3,675 km o szerokości jezdni - 5,5 m. Klasa techniczna drogi - V/ "L". Stan techniczny- dostateczny.
Droga wymaga przebudowy.
- **Droga powiatowa nr 28 115** relacji Czarnia - Białusny Lasek. Długość drogi na terenie gminy wynosi 3,300 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 1,850 km o zmiennej szerokości jezdni od 3,0-5,0 m, o nawierzchni gruntowej naturalnej -1,450 km. Klasa techniczna drogi - V/ "L". Stan techniczny - zły. Droga wymaga przebudowy.
- **Droga powiatowa nr 28 116** relacji Czarnia - Cupel - Surowe , odcinek Czarnia - Cupel zaliczony został do kategorii dróg powiatowych, odcinek Cupel - Surowe do drogi wojewódzkiej zaliczony został do kategorii dróg gminnych. Długość odcinka drogi powiatowej na terenie gminy obecnie wynosi 6,050 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 1,400 km o zmiennej szerokości jezdni od 3,0 - 5,5 m, o nawierzchni gruntowej ulepszonej - 4,432 km, o nawierzchni gruntowej naturalnej - 0,218 km. Klasa techniczna drogi - V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.
- **Droga powiatowa nr 28 117** relacji Czarnia - Surowe. Długość drogi na terenie gminy wynosi 9,422 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 9,422 km o zmiennej szerokości

jezdni od 5,5 - 7,0 m. Klasa techniczna drogi -V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.

- **Droga powiatowa nr 28 118** relacji Surowe - Długie - Bandysie. Długość drogi na terenie gminy wynosi 7,786 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 7,786 km o zmiennej szerokości jezdni od 4,0 - 5,5 m. Klasa techniczna drogi -V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.
- **Droga powiatowa nr 28 119** relacji Czarnia - Bandysie. Długość drogi na terenie gminy wynosi 5,460 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 5,460 km o zmiennej szerokości jezdni od 4,0 do 5,5 m. Klasa techniczna drogi - V/ "L". Stan techniczny - dobry.
- **Droga powiatowa nr 28 120** relacji od dr. woj. nr 614- Charcibałda - Zdunek - Zalesie. Długość drogi na terenie gminy wynosi 0,800 km, z tego o nawierzchni tłuczniowej 0,800 km o szerokości jezdni 5,50m. Klasa techniczna drogi V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.
- **Dotychczasowa droga gminna nr 28 08009** relacji Bandysie /od skrzyżowania z drogą do wsi Długie/, zaliczona do kategorii dróg powiatowych. Długość drogi na terenie gminy wynosi 3,140 km, z tego o nawierzchni tłuczniowej 3,140 km o szerokości jezdni 5,5 m, Klasa techniczna drogi V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.
- **Dotychczasowa droga gminna nr 28 08010** relacji Czarnia - Lesiny Wielkie, zaliczona do kategorii dróg powiatowych. Długość drogi na terenie gminy wynosi 3,066 km, z tego o nawierzchni bitumicznej 1,100 km i o nawierzchni gruntowej ulepszonej - 1,966 km o zmiennej szerokości jezdni od 4,0 - 5,5 m. Klasa techniczna V/ "L". Stan techniczny - dostateczny. Droga wymaga przebudowy.

Drogi gminne o łącznej długości 28,123 km stanowią uzupełnienie układu drogowego gminy. Obsługują one zabudowę rozproszoną oraz komunikację wewnątrz wsi. Tworzą połączenia między wsiami i ułatwiają dojazdy do użytków rolnych. Drogi o nawierzchni twardej w tym nieulepszonej (tłuczniowej) stanowią zaledwie 31,9% wszystkich dróg. Pozostałe drogi - 68,1 % to drogi nieutwardzone - o nawierzchni gruntowej naturalnej.

Na sieć dróg gminnych składają się następujące drogi:

- Droga gminna nr 2808001 od dr.woj. (Myszyniec - Chorzele) - Surowe Obory-Michałowo - Cupel
- Droga gminna nr 2808002 od dr.woj. (Myszyniec - Chorzele) - Bandysie
- Droga gminna nr 2808003 Czarnia - Charcibałda - Zdunek- Zelesie
- Droga gminna nr 2808004 Kadzidło - Podgórze - Bandysie - Brzozowy Kąt - Pełty
- Droga gminna nr 2808005 Brzozowy Kąt - Pełty
- Droga gminna nr 2808006 od dr.woj. (Myszyniec - Chorzele) - Długie
- Droga gminna nr 2808007 od dr.woj.(Myszyniec - Chorzele) - Surowe (Zajęczy Kąt)
- Droga gminna nr 2808008 od dr.woj.(Czarnia - Pełty) - Cyk do dr. pow.(Lesiny Wielkie - Księży Lasek)

Na mocy Uchwały nr XXV/154/2001 Rady Powiatu w Ostrołęce z dnia 26 września 2001 roku w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg powiatowych oraz pozbawienia kategorii dróg powiatowych oraz Uchwały nr XXI/107/01 Rady Gminy w Czarni z dnia 27 grudnia 2001 roku w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych w strukturze dróg gminnych oraz powiatowych gminy nastąpiły istotne zmiany:

- Dotychczasowa droga gminna nr 2808009 Bandysie (od skrzyżowania z drogą do wsi Długie) o łącznej długości 3,140 km - zaliczona została do kategorii dróg powiatowych
- Dotychczasowa droga gminna nr 2808010 Rutkowo - Lesiny Wielkie o łącznej długości 3,066 km - zaliczona została do kategorii dróg powiatowych

- Dotychczasowa droga powiatowa nr 28 116 relacji Czarnia - Cupel - Surowe, na odcinku Cupel - Surowe do dr. woj. /Myszyniec - Chorzele/ o długości 5,50 km zaliczona została do kategorii dróg gminnych
Aktualny stan dróg gminnych oraz ich charakterystykę prezentuje poniższa tabela.

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Całkowita długość drogi w km	Drogi o nawierzchni twardej w km, w tym:		Drogi gruntowe w km	Szerokość jezdni w m
				łuczniowa	bitumiczna		
1	2808001	Cupel - Michałowo - Obory - Surowe do drogi woj. /Myszyniec -Chorzele/	6,915	2,3,51	-	4,564	5,00
2	2808002	od dr. woj. /Myszyniec- Chorzele/ - Bandysie	2,512	-	-	2,512	-
3	2808003	Czarnia - Charciabałda- Zdunek - Zalesie	2,745	-	-	2,745	-
4	2808004	Bandysie- Podgórze- Kadzidło	0,605	-	-	0,605	-
5	2808005	Pełty - Brzozowy Kąt	1,950	-	-	1,950	-
6	2808006	Od dr.woj. /Myszyniec-Chorzele /- Długie	4,326	2,406	-	1,920	4,0
7	2808007	Zajęczy Kąt- Surowe do dr. woj. /Myszyniec - Chorzele/	1,050	1,050	-	-	5,50
8	2808008	Od dr.pow./Lesiny Wlk.- Księży Lasek/ - Cyk do dr.pow./Czarnia- Pełty/	2,520	2,520	-	-	5,50
9	28116 (brak nowego nr drogi)	Cupel - Surowe, stanowiący odcinek ciągu drogowego drogi powiatowej Czarnia-Cupel_Surowe, pozbawiony kategorii drogi powiatowej */	5,500	0,649	-	4,851	3,50
Razem długość w km			28,123	8,976	-	19,147	

*/ zmiana kategorii drogi

Komunikacja zbiorowa

Komunikację zbiorową gminy stanowi głównie komunikacja PKS oraz w mniejszym stopniu przewoźnicy prywatni. Największe natężenie ruchu oraz częstotliwość kursowania ruchu autobusów występuje natomiast w zakresie przewozów dalekobieżnych z kierunku Chorzele, Myszyńca oraz Ostrołęki. Czarnia posiada również dobre połączenia autobusowe ze Szczytnem i Mławą, połączenia te realizowane są bezpośrednio, tj. bez przesiadki.

Z gminy Czarnia istnieje możliwość połączeń autobusowych do takich miejscowości jak: Przasnysz, Ciechanów, Olsztyn, Gdańsk i Białystok, połączenia te realizowane są jednak z przesiadką.

Biorąc pod uwagę stan nawierzchni dróg, jakość obsługi komunikacyjnej oraz łatwość dojazdu do ośrodka gminnego najlepszą dostępność komunikacyjną w zakresie komunikacji kołowej posiadają tylko niektóre miejscowości w gminie: Czarnia, Surowe, Bandysie oraz Rutkowo.

Pozostałe miejscowości gminy nie posiadają dobrego dostępu do komunikacji zbiorowej, a niektóre z nich w ogóle pozbawione są dostępu do komunikacji autobusowej.

Słabe połączenia lokalne w systemie komunikacyjnym gminy stanowią dość istotny problem w obsłudze ludności gminy. Jest to związane z brakiem warunków do odbywania tego rodzaju komunikacji (zły stan nawierzchni dróg, niedostateczna szerokość jezdni, nierentowność lokalnych tras autobusowych).

Transport towarowy

Przez teren gminy nie przebiega żadna linia kolejowa. Najbliższa funkcjonująca jeszcze kolejowa stacja za- i wyładunkowa znajduje się w Chorzelach. Przewozy masy towarowej na teren gminy odbywają się więc głównie taborem samochodowym.

W związku z rozwojem działalności gospodarczej, powstawaniem małych firm przewozowych oraz działalnością prywatnych przewoźników w stosunku do lat ubiegłych maleje zapotrzebowanie na wyspecjalizowane usługi transportowe, które jeszcze do niedawna wykonywało przedsiębiorstwo PKS i inne.

Zaplecze techniczne motoryzacji

Na terenie gminy Czarnia funkcjonuje 1 stacja paliw płynnych. Stacja ta zlokalizowana jest w miejscowości Surowe na terenie byłej bazy SKR. Właścicielem stacji jest obecnie firma "ALDO" prowadząca szeroki zakres usług: sprzedaż paliw, usługi transportowe, sprzedaż materiałów budowlanych.

We wsi gminnej Czarnia działa jeden zakład naprawy samochodów. Jest to zakład prywatny. Oprócz podstawowego zakresu napraw, zakład ten świadczy również usługi blacharskie i lakiernicze.

W gminie Czarnia nie ma możliwości naprawy sprzętu rolniczego i wykonania specjalistycznych usług diagnostycznych, takiego rodzaju usługi można zrealizować poza gminą - w Myszyńcu.

4.7. Infrastruktura techniczna

4.7.1. Elektroenergetyka

Przez obszar gminy przebiega napowietrzna linia energetyczna wysokiego napięcia 220 kV Ostrołęka - Olsztyn, stanowiąca sieć krajowego systemu energetycznego. Linia ta stwarza bariery i ograniczenia w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów, przez które przebiega. Szerokość obszaru ograniczonego użytkowania dla tego typu linii wynosi 34m od osi linii w obu kierunkach- pas terenu o szerokości 68m.

Przebieg linii przesyłowej 220 kV wraz ze strefą ograniczonego użytkowania przedstawiony jest w części graficznej, stanowiącej integralną część studium.

Sieci i urządzenia energetyczne znajdujące się na obszarze gminy są własnością Zakładu Energetycznego Warszawa Teren S.A., które są w zarządzie Rejonu Energetycznego Przasnysz.

Dostawa energii elektrycznej na terenie gminy Czarnia odbywa się za pośrednictwem napowietrznych sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia zasilanych z Rejonowego Punktu Zasilania o parametrach technicznych 110/15 kV znajdującej się poza obszarem gminy tj. w Myszyńcu i Chorzelach.

Stan techniczny linii SN jest zróżnicowany. Istniejący stan sieci pod względem funkcjonalnym nie spełnia kryteriów niezawodności zasilania wielu odbiorców wiejskich, (dobre warunki zasilania posiadają tylko wsie: Cyk, Surowe i Michałowo). Większość istniejących stacji to stacje typu napowietrznego, które charakteryzują się małą mocą zainstalowanej jednostki transformatorowej. Część z nich wymieniono w latach ubiegłych na nowe.

Nadal jednak istnieje potrzeba dalszej modernizacji sieci, polegającej na wymianie istniejących jeszcze stacji transformatorowych typu napowietrznego, na jednostki o większej mocy oraz na rozbudowie istniejących linii n.n. Wymiana stacji transformatorowych oraz rozbudowa sieci n.n. przyczyni się do znaczącej poprawy warunków zasilania w energię elektryczną większości odbiorców wiejskich na terenie gminy.

Działania i nakłady inwestycyjne Rejonu Energetycznego na terenie gminy Czarnia ograniczać się będą do utrzymania ciągłości dostaw energii oraz konserwacji linii.

Podstawowymi działaniami będą zatem dostawa energii do istniejących odbiorców oraz przyłączenie do istniejącej sieci nowych odbiorców zgodnie z warunkami technicznymi i obowiązującymi normatywami.

W zakresie rozwoju sieci elektroenergetycznej Rejon Energetyczny w Przasnyszu nie przewiduje żadnych nowych inwestycji na terenie gminy.

4.7.2. Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Czarnia brak jest wodociągowej sieci rozdzielczej. Większość gospodarstw posiada własne przydomowe studnie kopane o małych wydajnościach. Studnie

te o średniej głębokości 5-6 m posiadają obudowy z kręgów betonowych, które charakteryzują się niskim stopniem szczelności. Woda pozyskiwana z tych studni często nie odpowiada wymogom jakim stawia się wodzie przeznaczonej do picia oraz dla celów gospodarczych (zanieczyszczenia bakteriologiczne i skład chemiczny). Niewielka część gospodarstw gminy korzysta z zagrodowych wodociągów .

W samej wsi gminnej Czarnia na terenie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego występuje lokalna sieć wodociągowa , która czerpie wodę z ujęcia wody znajdującego się na działce w/w ośrodka.

4.7.3. Odprowadzenie ścieków

Na terenie gminy występuje jedynie lokalna sieć kanalizacji sanitarnej oraz mała oczyszczalnia ścieków typu "Bioblok" o przepustowości 35m², które zlokalizowane są w miejscowości gminnej Czarnia na terenie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego. Pozostałe miejscowości gminy pozbawione są zbiorczych sieci kanalizacji sanitarnej i urządzeń do oczyszczania ścieków.

Nieczystości bytowe i gospodarcze gromadzone są głównie w zbiornikach do czasowego magazynowania ścieków o wątpliwej szczelności i wywożone są indywidualnie do najbliższej oczyszczalni ścieków w Myszyńcu.

4.7.4. Usuwanie odpadów

Gmina nie posiada własnego składowiska odpadów komunalnych. Odpady z terenu gminy deponowane są na składowisku odpadów w gminie Myszyńcu.

Odpady niebezpieczne takie jak: świetlówki, lampy sodowe i rtęciowe, odpady medyczne, akumulatory, opony i inne przekazywane są do utylizacji za pośrednictwem specjalnych wyspecjalizowanych jednostek.

4.7.5. Ciepłownictwo

Na terenie gminy Czarnia brak jest centralnego systemu grzewczego, który obsługiwałby poszczególne miejscowości gminy. Mieszkańcy gminy zaspokajają potrzeby w zakresie ogrzewania mieszkań z własnych źródeł zaopatrzenia w ciepło, odbywa się za pośrednictwem lokalnych i indywidualnych kotłowni, w większości opalanych węglem i drewnem.

4.7.6. Gazownictwo

Na terenie gminy nie występują magistralne sieci gazu ziemnego. Obecnie mieszkańcy gminy korzystają z gazu bezprzewodowego typu propan-butan.

4.7.7. Telekomunikacja

Usługi telekomunikacyjne dla abonentów z terenu gminy świadczone są głównie przez Telekomunikację Polską S.A. Na obszarze gminy funkcjonuje również stacja bazowa telefonii komórkowej.

Obszar gminy obsługiwany jest przez cyfrową centralę telefoniczną zlokalizowaną w miejscowości gminnej Czarnia. Łączność telefoniczna na terenie gminy odbywa się głównie przez napowietrzne oraz kablowe linie telefoniczne oraz przez system radiowy typu SRDA. Przez obszar gminy przebiega również kabel światłowodowy, który podłączony jest z systemem istniejących central telefonicznych.

Rozdzielcza, doziemna, abonencka sieć telekomunikacyjna w gminie występuje we wsiach: Czarnia, Surowe, Cupel. Sieć ta obejmuje też zasięgiem kolonie: Wiatrołowo, Zagładzie, Brotki, Zajęczy Kąt, Zaostrowie, Wizęgi, Zastucze i Grądy.

Usługi telekomunikacyjne w zwartej zabudowie świadczone są za pomocą nowoczesnych miedzianych kabli telefonicznych, zasięgiem umożliwiającym dostęp do takich urządzeń jak: Internet i poczta elektroniczna i inne.

W miejscowościach o luźnej, rozproszonej zabudowie, gdzie występują jeszcze braki w wyposażeniu w sieci telefoniczne (linie napowietrzne i kable podziemne) ludność może korzystać z usług telefonicznych realizowanych w systemie łączy radiowych typu SRDA.

5. Stan i tendencje rozwoju społeczno-gospodarczego

5.1. Przemiany demograficzne i zjawiska społeczne

Przemiany demograficzne

W 2002 roku gminę zamieszkuje 2986, w tym 1445 kobiet i 1541 mężczyzn. Zmiany zachodzące w liczbie ludności w latach 1990-2002 przedstawia poniższa tabela:

Lata	1990	1995	2000	2002
Ludność	3100	3065	2990	2986

Analiza liczby ludności gminy od 1975 roku wykazuje stałą tendencję spadkową. Zmiany zachodzące w liczbie ludności poszczególnych miejscowości są zróżnicowane. Największy ubytek ludności w latach 1990-2002, w tym okresie nastąpił w miejscowości Cyk (ok. 14%) i Długie (9%).

Zmiany liczby ludności zameldowanej na stały pobyt oraz liczby urodzeń i zgonów na terenie poszczególnych wsi gminy obrazuje poniższa tabela:

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności ogółem				Urodzenia				Zgony			
		1990	1995	2000	2002	1990	1995	2000	2002	1990	1995	2000	2002
1.	Ogółem gmina	3100	3065	2990	2986	54	61	44	48	25	24	34	27
2.	Bandasie	434	440	432	429	11	8	3	6	2	1	2	4
3.	Brzozowy Kąt	171	175	173	173	5	6	4	2	2	1	1	2
4.	Cupel	69	68	60	63	-	1	-	3	-	1	-	-
5.	Czarnia	457	444	454	451	9	7	6	5	5	4	5	4
6.	Cyk	247	209	207	212	5	2	2	7	1	-	-	1
7.	Długie	358	351	341	330	4	9	4	2	5	6	6	1
8.	Michałow	72	75	69	63	3	2	2	3	1	-	-	1
9.	Rutkowo	168	173	153	163	1	2	5	1	3	2	2	-
10.	Surowe	1124	1130	1103	1103	18	24	18	19	6	9	18	14

Źródło: Dane wg UG w Czarni

Struktura ludności gminy wg płci jest zaburzona z powodu nadwyżki mężczyzn nad kobietami. W 2001 r. w gminie na 100 mężczyzn przypadało 90 kobiet, w powiecie ostrołęckim 96, a w województwie 100.

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Liczba kobiet na 100 mężczyzn
1995	2689	1274	1415	90
1999	2612	1237	1375	90
2000	2607	1234	1373	90
2002	2986	1445	1541	94

Źródło: Dane za rok 1993 - *Rocznik Statystyczny woj. ostrołęckiego - US w Ostrołęce*,
Dane za rok 2002 - *UG w Czarni*

Systematycznie obniża się współczynnik przyrostu naturalnego, w 1995r. wynosił w gminie 16,31 na 1000 ludności, obecnie wynosi 7,03, pomimo tego jest prawie czterokrotnie wyższy niż średni w powiecie ostrołęckim i ośmiokrotnie wyższy niż średni w województwie.

Gmina charakteryzuje się ujemnym saldem migracji ludności, znacznie wyższym niż saldo migracji w powiecie a także w województwie.

Rok	Ludność ogółem	Ruch naturalny			Migracje		
		Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Napływ	Odływ	Saldo migracji
w osobach							
1995	2689	72	26	46	21	96	- 75
1999	2612	40	35	5	23	53	-30
2000	2607	54	32	22	13	59	-46
2002	2986	48	27	21	35	37	- 2
na 1000 ludności							
1995	2689	25,52	9,22	16,31	7,8	35,7	-27,9
1999	2612	14,6	12,8	1,8	8,8	20,3	-10,9
2000	2607	20,0	11,9	8,2	4,9	22,6	-17,1
2002	2986	16,1	9,0	7,03	11,7	12,4	-0,7

Źródło: Dane za rok 1995 - *Rocznik Statystyczny woj. ostrołęckiego - US w Ostrołęce*,
Dane za rok 2002 - *UG w Czarni*

Zmiany w strukturze ludności wg grup ekonomicznych przedstawia poniższa tabela:

Lata	Ludność w wieku:			Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
1990				
1995	840	1332	459	98
2002	841	1626	519	84

Źródło: Dane za rok 1993 - *Podstawowe dane statystyczne wg miast i gmin - WUS Ostrołęka*,
Dane za rok 2002 - *UG w Czarni*

Z danych zawartych w tabeli wynika, że w stosunku do roku 1995 udział grupy wieku produkcyjnego wyraźnie się zwiększył, równocześnie wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W konsekwencji tych zmian wskaźnik obciążenia demograficznego zmniejszył się - na 100 osób w wieku nieprodukcyjnym obecnie przypada 84 osoby w wieku produkcyjnym /w 1995r. było 98 osób/, w powiecie ostrołęckim wskaźnik ten wynosił w 2001r. - 81, a w województwie - 63.

Wśród osób w wieku produkcyjnym dominują mężczyźni, natomiast w grupie wieku przed i poprodukcyjnego kobiety.

Strukturę ludności wg wieku mającą istotne znaczenie na kształtowanie się struktur społeczno-ekonomicznych obrazuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Gmina	
	osoby	%
Ludność ogółem	2986	100
Wiek przedprodukcyjny	841	28,2
0-2	119	4,0
3-6	174	5,9
7-14	370	12,4
15-17	178	6,0
wiek produkcyjny mobilny	1206	40,4
18-44 l kobiety	536	18,0
18-44 l mężczyźni	670	22,4
wiek produkcyjny niemobilny	420	14,1
45-59 l kobiety	185	6,2
45-64 l mężczyźni	235	7,9
wiek poprodukcyjny	519	17,4
60 l i więcej kobiety	324	10,9
65 l i więcej mężczyźni	195	6,5

Zródło: Dane za rok 2002 - UG w Czarni

Wykształcenie

Wśród mieszkańców gminy osoby z wykształceniem wyższym stanowią 1,2% ogółu mieszkańców. Najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym 31,4%, podstawowym 26,3%, natomiast z niepełnym podstawowym jest 3,6% osób.

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba ludności	% ogółu ludności
1.	Niepełne podstawowe	320	10,7
2.	Podstawowe	785	26,3
3.	Zasadnicze zawodowe	938	31,4
4.	Średnie zawodowe	48	1,6
5.	Średnie ogólnokształcące	14	0,5
6.	Policealne	4	0,1
7.	Wyższe	36	1,2

Zródło: Dane za rok 2002 - UG w Czarni

Bezrobocie

Wg danych z Powiatowego Urzędu Pracy w czerwcu 2003 roku zarejestrowanych było 261 bezrobotnych, w tym 117 kobiet. Stale wzrasta liczba osób trwale bezrobotnych (bez prawa do zasiłku), w czerwcu grupa ta stanowiła ok. 88% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Kobiety bez prawa do zasiłku stanowiły 95% ogółu bezrobotnych kobiet. Bezrobotnych absolwentów było 5, co stanowiło ok. 2% ogółu bezrobotnych.

W powiecie ostrołęckim stopa bezrobocia jest znacznie wyższa niż w województwie mazowieckim i zwiększa się, w 1998 roku wynosiła 16,8 %, a w lipcu 2003 roku wzrosła do 19,2%. Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby w wieku mobilnym 18-44 lata posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz podstawowe i niepełne podstawowe.

W obecnej sytuacji **podstawowymi problemami demograficznymi**, wpływającymi na sytuację gminy i w konsekwencji na jej rozwój przestrzenny, są:

- wysoki odpływ ludności wiejskiej do innych miast,
- malejący przyrost naturalny (współczynnik przyrostu naturalnego w 1995r.: wynosił 16,31 obecnie jest dwukrotnie mniejszy),

- zaburzona struktura wieku z powodu licznej nadwyżki mężczyzn nad kobietami, (obecnie w gminie wskaźnik ten wynosi 90 kobiet na 100 mężczyzn),
- wysokie bezrobocie, ok. 88% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada prawa do zasiłku),
- ubożenie ludności (wzrasta liczba osób korzystających z pomocy społecznej),

Wg pomigracyjnej prognozy ludności opracowanej przez GUS na bazie danych z 1995 roku w ciągu najbliższych 20 lat na terenach wiejskich przewiduje się spadek liczby ludności. Po 2005 roku spodziewane jest również znaczne zmniejszenie się przyrostu naturalnego.

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym będzie ulegać zmniejszeniu, w przedziale produkcyjnym również wystąpi nieznaczne zmniejszenie, natomiast liczba ludności w wieku produkcyjnym po nieznacznym spadku do 2010 roku będzie się zwiększać. Jest to związane przede wszystkim z obserwowanym od kilku lat spadkiem urodzeń oraz wydłużającą się długością życia mieszkańców.

W prognozowanej strukturze płci przewaga mężczyzn nad kobietami w całym okresie prognozy będzie się pogłębiała.

Tempo odpływu ludności wiejskiej do miast będzie się zmniejszać, przebieg zmian uzależniony będzie głównie od rozwoju gospodarczego kraju, zmian strukturalnych w rolnictwie i od ilości nowych miejsc pracy na terenie gminy.

5.2. Sfera gospodarcza

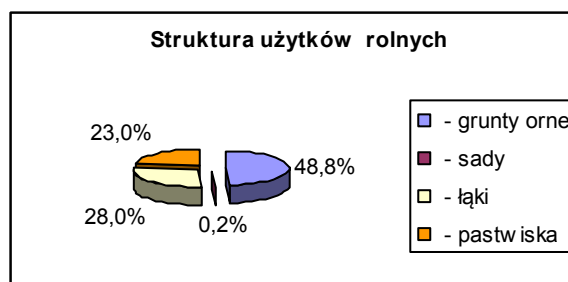
5.2.1. Rolnictwo i leśnictwo

Rolnictwo

W układach przestrzennych gminy dominuje rolnicze wykorzystanie terenów.

Struktura użytków rolnych

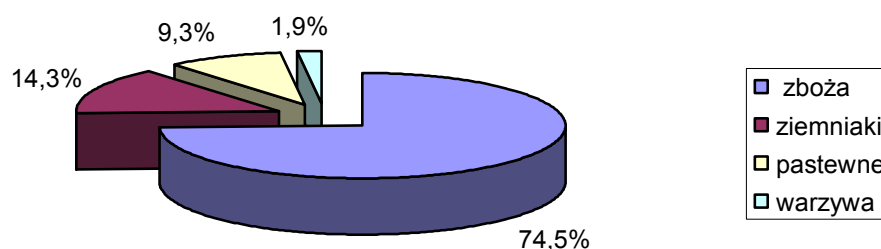
Użytki rolne /ha/	5323,7	100,0
- grunty orne	2595,5	48,8
- sady	10,3	0,2
- łąki	1491,1	28,0
-pastwiska	1226,8	23,0

Podstawową uprawę stanowią zboża, które zajmują ponad 74,5 % powierzchni przeznaczanej pod zasiewy. Są to: głównie żyto, owies a na lepszych glebach mieszanki zbożowe. Ziemiaki uprawiane są na 14,3 % powierzchni, z uwagi na niską jakość gleb nie uprawia się w ogóle roślin przemysłowych tj. rzepaku i buraków cukrowych.

Warzywa gruntowe uprawiane są na 29 ha (1,9 % powierzchni zasiewów). Ukształtowana struktura upraw potwierdza tradycyjny charakter rolnictwa prowadzonego na tym obszarze.

Struktura zasiewów

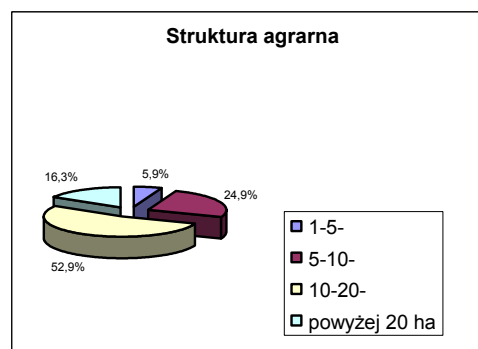
W produkcji zwierzęcej zdecydowanie dominującym kierunkiem jest chów bydła mlecznego. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosi 77,2 szt. (średnia krajowa 32,7 szt.), zaś trzody chlewnej wynosi 29 szt. na 100 ha gruntów ornych (średnia krajowa 142,6 szt.).

Właścicielami gruntów uprawnych są wyłącznie rolnicy, prowadzący 510 indywidualnych gospodarstw rolnych. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych na 1 gospodarstwo wynosi 10,6 ha użytków rolnych (w powiecie ostrołęckim 10,3 ha w województwie mazowieckim 6,1 ha.).

Strukturę agrarną w gminie na tle województwa mazowieckiego przedstawiono poniżej.

Struktura agrarna

Wyszczególnienie	Gmina Czarnia		Mazowsze
	Gospodarstwa rolne (sztuk)	Struktura (%)	Struktura (%)
Ogółem	510	100,0	100,0
1 – 5 ha	30	5,9	49,6
5 – 10 ha	127	24,9	27,9
10 – 20 ha	270	52,9	17,3
Powyżej 20 ha	83	16,3	5,2

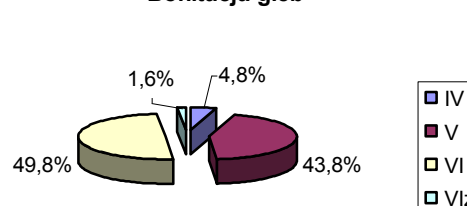
Powierzchnia terenów użytkowanych rolniczo zajmuje 5323,7 ha. Wartość ogólnego współczynnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy, oceniona wg metody opracowanej przez IUNG w Puławach jest jedną z najniższych w województwie i wynosi 39,1 punkta, przy średniej dla powiatu ostrołęckiego – 45,5 punkta, w województwie 59 pkt, zaś dla kraju 66,6 pkt. Obszar gminy charakteryzuje się generalnie stosunkowo dużym udziałem gleb niskiej jakości o nieznanym zróżnicowaniu przestrzennym. Występują tu gleby słabe, przede wszystkim klasy V i VI żytnio - ziemniaczane i żytnio – łubinowe, wytworzone głównie z piasków luźnych i słabo gliniastych. Można uprawiać na nich żyto i łubin a w obniżeniach terenu możliwa jest uprawa roślin pastewnych.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych

Wyszczególnienie klasa	Powierzchnia (ha)	Udział %
IV	242,5	4,8
V	2217,3	43,8
VI	2523,2	49,8
VIz	79,8	1,6
Razem	5062,8	100,0

Źródło: Dane UG w Czarni

Bonitacja gleb

Leśnictwo

Lesistość gminy jest znacznie wyższa od średniej wojewódzkiej (22%) i krajowej (28,4%). Lasy i grunty leśne stanowią 37,9 % powierzchni gminy. Największe kompleksy leśne znajdują się w północno – zachodniej i wschodniej części gminy. Dominują Lasy Państwowe tworząc większe kompleksy leśne, natomiast lasy prywatne występują na ogół w znacznym rozproszeniu.

Gospodarka leśna prowadzona na terenach należących do Lasów Państwowych prowadzona jest zgodnie z zasadami hodowli lasów. Średni wiek drzewostanów wynosi 51 lat. Natomiast

lasy prywatne charakteryzują się słabym zagospodarowaniem lasów oraz niskim poziomem pozyskania surowca drzewnego z jednostki powierzchni.

Na terenie Lasów Państwowych dominują gospodarcze i ochronne funkcje lasu. Lasy wodochronne chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, a drzewostany o najlepszej jakości uznane jako drzewostany nasienne gospodarcze są lasem o charakterze zbliżonym do naturalnego.

5.2.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji EKD/PKD

Na terenie gminy na dzień 31.12 2001 r. zarejestrowano w systemie REGON, 114 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów wg PKD jest w sekcjach: handel i naprawy – 33 jednostki, budownictwo – 25, transport, gospodarka magazynowa i łączność – 14, przetwórstwo przemysłowe – 10. Łącznie w czterech sekcjach zarejestrowanych było 72,0% podmiotów gminy. Pozostałe 32 jednostki, tj 28,0% przypada na 7 sekcji. Najmniejsza liczba podmiotów, po 2 (1,7%) jest w sekcjach: pośrednictwo finansowe oraz w sekcji obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Trzy podmioty (2,6%) zarejestrowano w sekcji ochrona zdrowia i opieka społeczna .

Nazwa sekcji EKD/PKD*	Rok 1995	Rok 1999	Rok 2000	Rok 2001	
	Ilość	Ilość	Ilość	Ilość	%
Ogółem: w tym	28	89	105	114	100
A – rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	2	4	6	8	7,0
B – rybołówstwo i rybactwo	-	-	-	-	-
C – górnictwo i kopalnictwo	-	-	-	-	-
D - przetwórstwo przemysłowe	2	12	10	10	8,8
E - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	-	-	-
F – budownictwo	3	20	22	25	21,9
G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	9	26	32	33	28,9
H – hotele i restauracje	-	1	1	-	-
I – transport , gospodarka magazynowa i łączność	1	8	11	14	12,3
J – pośrednictwo finansowe	-	1	2	2	1,7
K - obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	2	1	1	2	1,7
L – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	1	2	3	4	3,6
M – edukacja	4	5	8	8	7,1
N – ochrona zdrowia i opieka społeczna	3	4	4	3	2,6
O - pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	1	5	5	5	4,4
P – gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	-	-	-	-	-
Q – organizacje i zespoły eksterytorialne	-	-	-	-	-

Źródło: „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w woj. mazowieckim w 2000 i 2001 r., US w Warszawie 2001, 2002 r.

* Uwaga

Układ PKD funkcjonuje od 1.01.1998 roku, w związku z tym dane za 1995 rok podano w systemie EKD.

Liczba istniejących podmiotów wykazuje tendencje wzrostowe. W okresie od 1995 do 2001 roku przybyło 86 nowych jednostek, co oznacza ponad 4-krotny wzrost w stosunku do 1995 roku.

Średnio na 1000 mieszkańców w gminie przypada 38 podmiotów gospodarczych, tj 0,9 razy mniej niż w powiecie ostrołęckim – 43 podmioty i aż 6 razy mniej aniżeli w woj. mazowieckim - 229. Świadczy to o tym, że gmina w zakresie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców nie odbiega zasadniczo od wskaźników dla powiatu, posiada natomiast znacznie mniejszy wskaźnik w stosunku do województwa.

Po przeanalizowaniu powyższych wskaźników, należy stwierdzić, że rozwój gminy jest niewielki. Większość mieszkańców gminy utrzymuje się z pracy w gospodarstwach rolnych. W najbliższym okresie czasu nie ulegnie to zmianie, bowiem nie tworzone są nowe miejsca pracy.

Ze 114 zarejestrowanych na terenie gminy podmiotów, 11,2% przypada na sektor publiczny, zaś 88,8% na sektor prywatny. W sektorze prywatnym dominują zakłady osób fizycznych, które stanowią 94,2%. Mają one decydujący wpływ na rozwój indywidualnej przedsiębiorczości.

Otoczenie biznesu

Otoczenie biznesu obejmuje instytucje finansowe, ubezpieczeniowe, organizacje działające w zakresie nawiązywania kontaktów gospodarczych oraz wspierające rozwój gospodarczy. Ich działalność ma duży wpływ na lokowanie podmiotów gospodarki narodowej zwłaszcza sektora prywatnego. Na terenie gminy funkcjonuje punkt obsługi klientów Mazowieckiego Banku Regionalnego Warszawa Bank Spółdzielczy Myszyniec. Gmina jest członkiem Związku Gmin Kurpiowskich „Puszcza Zielona”.

5.2.3. Turystyka i rekreacja

Gmina Czarnia jest położona na terenie Puszczy Zielonej, zwanej Kurpiowską. Jedną trzecią jej powierzchni stanowią lasy obfitujące w grzyby, jagody i zioła. Naturalne zasoby wodne stanowią dwie meandrujące rzeki: Omulew i Trybówka. Środowisko naturalne gminy jest niezanieczyszczone. Piękno i oryginalność terenu gminy przejawia się głównie w odrębnej architekturze, folklorze, stroju i sztuce. Atrakcją turystyczną gminy są dwa rezerwaty przyrody – „Czarnia” i „Surowe”, w których chroni się zachowane fragmenty boru świeżego, naturalnego pochodzenia, charakterystycznego dla dawnej Puszczy Kurpiowskiej. W rezerwacie „Czarnia” zachowały się 200 letnie okazy sosen – barci. Wytyczono tu szlak turystyczny „Barci Kurpiowskich”, oznakowany kolorem zielonym. Na jego trasie można podziwiać unikalne sosny bartne. Początek szlaku znajduje się obok oryginalnej kapliczki Św. Huberta patrona myśliwych i leśników. Kapliczka wykonana jest przez twórcę ludowego z lipowego pnia i nawiązuje do tradycji kurpiowskich. Dojazd do rezerwatu jest dogodny, bowiem przecina go droga wojewódzka nr 614 i droga Czarnia – Bandysie. W pobliżu tych dróg znajduje się parking leśny (oddz. 132).

Ponadto na bazie rezerwatu „Czarnia” został wytyczony szlak turystyczny pieszy i rowerowy, oznakowany kolorem zielonym o długości 9,0 km, rozpoczynający się we wsi Czarnia, prowadzący częściowo duktami leśnymi przez rezerwat „Czarnia” przebiegający przez najcenniejsze przyrodniczo obszary gminy.

Na terenie gminy brak jest terenów letniskowych. Brak jest również wszelkiej bazy noclegowej.

Zarejestrowanych jest pięć gospodarstw agroturystycznych: po jednym w miejscowości Czarnia, Długie, Bandysie oraz 2 gospodarstwa we wsi Surowe.

Jedną z funkcji, jaką winna spełniać gmina Czarnia, ze względu na swoje walory, jest funkcja wypoczynku, rekreacji i naturalnej odnowy biologicznej organizmu, poprzez przebywanie w naturalnym, zdrowym środowisku przyrodniczym.

Znaczna liczba dróg gruntowych przebiegających przez malownicze obszary leśne, przez obszary mało zurbanizowane, atrakcyjne krajobrazowo zachęca do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, a piękna dolina rzeki Omulew stwarza warunki do wypoczynku i rekreacji.

Południowo - wschodnia część gminy w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego zaliczona została w skład rejonu turystycznego o znaczeniu lokalnym w skali kraju ze względu na unikalne wartości kultury ludowej Kurpiów

i urozmaicony krajobraz. Rejon kurpiowski jest ciekawy pod względem krajobrazowym z powodu występowania dużych powierzchni leśnych, urozmaiconej rzeźby terenu, znacznej ilości rzek i strumieni, łąk i pastwisk, oraz wydm. To wszystko sprawia, że na stosunkowo niewielkiej przestrzeni występuje duża różnorodność zespołów krajobrazu. Rejon jest atrakcyjny dla turystyki wycieczkowej w skali kraju oraz przewidziany jest dla wypoczynku świątecznego mieszkańców Ostrołęki. Powierzchnia rejonu wynosi ok. 420 km².

W powyższym Projekcie zaproponowano również szlaki turystyczne piesze obejmujące okolice miasta Myszyniec, przebiegające częściowo przez teren gm. Czarnia. Ich przebieg jest następujący:

- Myszyniec – Pełty – Księży Lasek – Lesiny – Czarnia – Bandysie – Olszyny – Zdunek – Myszyniec,
- Myszyniec – Świdwiborek – Surowe – Olszyny – Zalesie – Wydmy – Myszyniec.

W pierwszą niedzielę czerwca w Czarni można obejrzeć widowisko obrzędowe „Na łowy” przygotowane przez członków Zespołu Folklorystycznego „Carniaci” nawiązujące do tradycji gir, zabaw i obrzędów myśliwskich na Kurpiach. Przesłaniem widowiska jest prezentacja tradycji pasowania młodych Kurpiów na myśliwych. Odbywa się to poprzez zdanie egzaminów sprawnościowych – wspinanie się na „Barć”, rzut do „Dzika”, strzelanie do rzutek oraz naśladowania głosów zwierząt. Po zdaniu prób sprawnościowych uczestnicy widowiska są pasowani na myśliwych.

Widowisku towarzyszą występy zespołów ludowych, wystawy, kiermasze.

6. Wpływ uwarunkowań na ustalenia kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy

Gmina Czarnia położona jest w systemie obszarów przyrodniczych o najwyższych wartościach w skali kraju i Europy. Charakteryzuje się mało przekształconym środowiskiem przyrodniczym wynikającym m.in. z niskiej gęstości zaludnienia, braku przemysłu i dużej lesistości.

Wskaźnik zaludnienia kształtuje się na poziomie 28 osób/km² przy średniej powiatowej wynoszącej 96 osób/km² i wojewódzkiej wynoszącej 143 osób/km²

Największą część obszaru gminy zajmują użytki rolne 57,6%, wykorzystywane w przeważającej mierze jako użytki zielone (29,4% obszaru gminy). Wartość ogólnego współczynnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy, jest jedną z najniższych w województwie i wynosi 39,1 punkta, przy średniej dla powiatu ostrołęckiego – 45,5 punkta, w województwie 59 pkt, zaś dla kraju 66,6 pkt.

Znaczny udział w strukturze użytkowania gruntów mają lasy i grunty leśne, stanowiąc 37,9% obszaru gminy (województwo 22,0 %). Stanowią bardzo ważny element środowiska przyrodniczego, a także rozwoju gospodarczego. Dlatego w Studium zwraca się uwagę na konieczność planowego nimi zarządzania, a także ochronę lasów przed zmianą przeznaczenia i konieczność zalesiania obszarów o niskiej przydatności rolniczej, również na stwarzanie pozarolniczych źródeł dochodów związanych z pielęgnacją lasów a w dalszej perspektywie z przerobem pozyskiwanego drewna i runa leśnego.

Na obszarze gminy występują gleby o niskiej przydatności rolniczej wymagające nawożenia i nawadniania.

W ramach przeciwdziałania dysproporcjom rozwojowym przewiduje się wdrażanie ekologicznych form gospodarowania, w tym programów rolno-środowiskowych.

Dla celów nierolniczych należy w pierwszej kolejności wykorzystywać gleby o mało korzystnych i niekorzystnych warunkach do uprawy. Użytki zielone są mało przydatne dla rozwoju rolnictwa, nie mniej wskazane jest pozostawienie ich w dotychczasowym użytkowaniu jako tereny otwarte dla poprawy warunków wodnych i przewietrzania.

Występujące grunty są przeważnie gruntami nośnymi nie stwarzającymi ograniczeń dla bezpośredniego posadowienia budynków za wyjątkiem utworów bagiennych i rzeczno-bagiennych, które nie nadają się do posadowienia budynków. Rzeźba gminy nie wpływa również ograniczająco na rozwój funkcji osadniczej jak i rolnictwa.

Szansą rozwoju gminy jest turystyka. Nie zanieczyszczone środowisko, rozległe kompleksy leśne, bogata fauna i flora, obecność dwóch rezerwatów przyrody – „Czarnia” i „Surowe”, w których chroni się zachowane fragmenty boru świeżego, naturalnego pochodzenia, charakterystycznego dla dawnej Puszczy Kurpiowskiej, gospodarstwa agroturystyczne stwarzają atrakcyjne warunki rozwoju turystyki pobytowej jak i kwalifikowanej. Rejon jest atrakcyjny dla turystyki wycieczkowej w skali kraju. Walory przyrodnicze gminy sprzyjają rozwojowi funkcji wypoczynku, rekreacji i naturalnej odnowy biologicznej organizmu. Znaczna liczba dróg gruntowych przebiegających przez malownicze obszary leśne, przez obszary mało zurbanizowane atrakcyjne krajobrazowo sprzyja wyznaczeniu tras dla turystyki rowerowej, pieszej i ekologiczno-edukacyjnej. Również warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi agroturystyki i budownictwa rekreacyjnego.

Jednym z ważnych zagadnień rozwoju gminy jest ochrona środowiska. Gmina znajduje się w obszarze wskazanym w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego do poprawy funkcjonowania środowiska przyrodniczego poprzez:

- włączenie zachodniej części gminy (dolina rzeki Omulew) do korytarza ekologicznego i obszarów węzłowych wg sieci ECONET PL o znaczeniu międzynarodowym oraz do europejskiej ekologicznej sieci Natura 2000,
- utworzenie Kurpiowskiego Parku Krajobrazowego,
- objęcie zachodniej części gminy systemem obszarów chronionych.

Dotychczas prawną formą ochrony przyrody objęte są dwa rezerваты Czarnia i Surowe, pomniki przyrody i lasy ochronne.

W zakresie warunków życia największe niedociągnięcia występują w sferze opieki zdrowotnej. Wskaźnik zatrudnienia lekarzy jest kilkakrotnie niższy niż dla woj. mazowieckiego.

Zabudowa mieszkaniowa i rolnicza na terenie gminy pod względem przestrzennym nie posiada, poza ośrodkiem gminnym wytworzonych układów urbanistycznych. Około 90% zabudowy to rozproszone układy kolonijne dosyć równomiernie rozproszone z nielicznymi skupiskami zwartych układów ulicowych.

Niski wskaźnik zaludnienia decyduje o ograniczonym zainteresowaniu inwestorów do lokalizacji działalności gospodarczej na obszarze gminy. Świadczą o tym wnioski osób fizycznych zgłoszone we wstępnej fazie prac nad niniejszym Studium. Najwięcej dotyczyło wyznaczenia terenów pod zabudowę rekreacyjną lub mieszkaniowo-usługową, pod działalność gospodarczą złożono tylko dwa wnioski i dotyczyły one lokalizacji stacji paliw.

Nie rozwiązana gospodarka wodno-ściekowa ogranicza możliwości rozwoju gminy i wpływa na jakość życia mieszkańców.

Rozdział III

Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Czarnia

1. Główne problemy wymagające rozwiązania

- Pogodzenie interesów pomiędzy koniecznością ochrony zasobów przyrodniczych gminy a ich gospodarczym wykorzystaniem, w tym:
  - pogodzenie rozwoju na obszarze gminy funkcji turystycznej i wypoczynkowej z ochroną ekologiczną lasów. Obliguje to do szczególnego podejścia do spraw ochrony

środowiska w kształtowaniu wielkości, struktury i koncentracji obiektów kubaturowych związanych z funkcją turystyczną i wypoczynkową a mogących wpłynąć na wzrost penetracji terenów o szczególnych walorach w skali gminy,

- zatrzymanie zanieczyszczeń lasów odpadami.
- Rozwiązanie sprawy czystości wód powierzchniowych nie odpowiadających normatywom jakościowym.
- Zapewnienie mieszkańcom możliwości korzystania z systemu zbiorczego oczyszczania ścieków, wysypiska odpadów komunalnych, przy czym część miejscowości o rozproszonym układzie zabudowy nie będzie mogła korzystać z systemów zbiorczych.
- Zapewnienie dostępu do usług świadczonych przez samorząd dla wszystkich mieszkańców gminy w równym stopniu, co będzie wymagało poprawy nawierzchni wielu dróg w gminie.
- Malejąca opłacalność produkcji rolniczej wywołuje konieczność wyznaczenia miejsc aktywizacji gospodarczej na obszarze gminy.
- Poprawa retencji wodnej na obszarze gminy.
- Zachowanie wartości wizualnych środowiska przyrodniczego i kulturowego.

2. Kierunki rozwoju

2.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów

Zakłada się stopniowe, w miarę potrzeb dogęszczanie istniejących obszarów zabudowy. Przewiduje się na tych terenach wzajemne przenikanie się funkcji.

Wskazuje się następujący zakres przekształceń przestrzennych:

- możliwość przekształcania, modernizacji i rozbudowy istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz realizacji nowej, zgodnej z przeznaczeniem terenu,
- możliwość realizacji na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej - zabudowy letniskowej oraz obiektów usługowych i produkcyjnych,
- poza terenami wyznaczonymi w Studium - możliwość realizacji zabudowy mieszkaniowej, letniskowej i usług na terenach wyposażonych w infrastrukturę techniczną i posiadających dostęp do dróg publicznych.

2.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Uwzględniając istniejące uwarunkowania zewnętrzne a także wewnętrzne gminy wpływające na możliwości rozwoju wynikające z uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych, infrastrukturalnych, gospodarczych, w strukturze gminy przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania:

wyznacza się

- **Tereny rolno-osadnicze z rozproszoną zabudową mieszkaniową i zagrodową,**
- **Tereny zwartej zabudowy mieszkaniowo - usługowej i zagrodowej,**
- **Tereny zabudowy mieszkaniowej i letniskowej,**

na których preferuje się:

- formę architektoniczną budynków dostosować do krajobrazu i otaczającej zabudowy,
- wskaźniki intensywności zabudowy netto:

zabudowa mieszkaniowa wolnostojąca i bliźniacza

- na terenach skanalizowanych   0,2 - 0,6

- na terenach nie skanalizowanych   0,1 - 0,3

zabudowa zagrodowa   0,1 - 0,3

zabudowa letniskowa

na terenach skanalizowanych   0,1 - 0,2

- na terenach nie skanalizowanych max. 0,1
- min. powierzchnia terenów biologicznie czynnych w powierzchni każdej działki:
  - 50-60 % na terenach zabudowy mieszkaniowej,
  - 75-80 % na terenach zabudowy letniskowej,
- możliwość przekształcania, modernizacji i rozbudowy istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej oraz realizacji nowej, zgodnej z przeznaczeniem terenu,
- możliwość realizacji zabudowy letniskowej oraz obiektów usługowych i produkcyjnych na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej.
- **Tereny produkcyjno-usługowe** - realizacja obiektów produkcyjno-usługowych o uciążliwości ograniczonej do wyznaczonych granic, na wydzielonych działkach lub w powiązaniu z zabudową mieszkaniową związaną z prowadzoną działalnością.
Dopuszcza się zmianę funkcji na funkcję mieszkaniowo-usługową:
  - całego terenu,
  - lub jego części pod warunkiem, że funkcja produkcyjno - usługowa nie będzie wpływała pogarszająco na warunki zamieszkiwania.

Wskaźnik intensywności zabudowy netto max. 2,0.

Tereny biologicznie czynne - min. 10 % w powierzchni każdej działki.

Poza terenami wyznaczonymi w Studium - możliwość realizacji zabudowy mieszkaniowej, letniskowej i usług na terenach wyposażonych w infrastrukturę techniczną i posiadających dostęp do dróg publicznych.

Tereny z ograniczeniami zabudowy

Ze względu na zachowanie równowagi biologicznej w środowisku wyznacza się tereny z ograniczeniami w zabudowie:

- obszary Natura 2000,
- rejon perspektywicznego występowania rud darniowych i bursztynu,
- grunty rolne podlegające ochronie prawnej klasy IV.

Tereny wykluczone z zabudowy

- wynikające z przepisów prawnych :
  - strefa o szer. 68,0 m wzdłuż linii energetycznej 220 kV,
  - strefa szerokości 70 m (po 35m od osi linii) wzdłuż linii elektroenergetycznej NN 2x400 kV,
  - 50-cio metrowa strefa wokół cmentarza,
- ze względu na ochronę wartości przyrodniczych wyklucza się z zabudowy tereny:
  - tereny wód, lasów i zalesień,
  - tereny objęte prawną formą ochrony przyrody (rezerwaty przyrody),
  - bagna i podmokłości.

2.3. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego

Przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania zapewniające utrzymanie wysokich wartości zasobów środowiska przyrodniczego:

- w celu ochrony walorów przyrodniczych, dolinę rzeki Omulew wyłączyć z lokalizowania dużych ferm hodowlanych, pozostawienie łąk i pastwisk w rolniczym użytkowaniu,
- rekultywowanie terenów zdegradowanych w wyniku powierzchniowej eksploatacji surowców, oraz w wyniku przygodnego składowania odpadów,

- zapobieganie degradacji i dewastacji terenów poprzez likwidację nielegalnych punktów eksploatacji oraz wzmożoną kontrolę środowiska,
- zachowanie w dotychczasowym użytkowaniu rolniczym lub leśnym terenów udokumentowanych złóż surowców naturalnych,
- poprawa stanu sanitarnego rzek i cieków do zakładanych klas czystości poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej (budowa oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych) we współpracy z gminami położonymi wzdłuż tych wód,
- eliminacja źródeł zagrożeń wód podziemnych (systematyczna likwidacja szamb) i rozwój sieci kanalizacji sanitarnej,
- wyłączenie z zabiegów melioracyjnych fragmentów dolin rzecznych, które ze względów na walory środowiska powinny pozostać niezmienione,
- ograniczanie zmiany przeznaczenia istniejących powierzchni leśnych na inne cele,
- prowadzenie działań mających na celu zwiększenie stopnia lesistości poprzez zagospodarowanie nieużytków, słabych gleb i gruntów marginalnych, w szczególności na terenach objętych ochroną przyrody,
- ochrona zadrzewień dolinowych i zadrzewień na terenach bagiennych oraz wprowadzanie i wzbogacanie otwartego krajobrazu rolniczego zadrzewieniami śródpolnymi, wzdłuż cieków wodnych i dróg.

Mając na uwadze ochronę walorów przyrodniczych gminy wyznacza się:

- obszar do objęcia prawną formą ochrony przyrody doliny rzeki Omulew poprzez włączenie się w krajowy i międzynarodowy system obszarów chronionych,
- obszary chronione przed zmianą użytkowania: lasy na terenie całej gminy, kompleksy gruntów rolnych kl. IV, kompleksy łąk i pastwisk,
- obszary proponowane do zalesień: nieużytki i słabe ziemie, głównie dla utrzymania ciągów ekologicznych,
- tereny rolne bez prawa zabudowy, w tym zabudowy siedliskowej, z przeznaczeniem gleb słabych do zalesień.

Odprowadzanie ścieków

Ze względu na potrzebę ochrony wód, należy podjąć działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie odprowadzania ścieków bytowo-gospodarczych na terenie gminy, w tym głównie:

- zebranie w systemy kanalizacyjne ścieków z większych miejscowości i skierowanie ich do oczyszczalni ścieków,
- preferowanie uzupełniania zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej przydomowymi oczyszczalniami ścieków oraz szczelnymi zbiornikami ścieków, przy założeniu możliwości wywozu nieczystości taborem asenizacyjnym do punktu zlewnego ścieków przy oczyszczalni. Działanie to dotyczy głównie zabudowy rozproszonej. Opracowanie programu wspierania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
- obiekty usługowe i przemysłowe, nie objęte systemem kanalizacji zbiorczej, powinny posiadać własne systemy kanalizacyjne i indywidualne oczyszczalnie ścieków lub szczelne zbiorniki z obowiązkiem wywozu ścieków do punktu zlewnego przy oczyszczalni przez uprawnioną firmę przewozu nieczystości płynnych,
- Porządkowanie gospodarki odchodami zwierzęcymi poprzez budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę.

Usuwanie odpadów

Ze względu na uporządkowanie gospodarki odpadami na terenie gminy zakłada się:

- prowadzenie gospodarki odpadami na terenie gminy zgodnie z gminnym planem gospodarki odpadami,
- wprowadzenie segregacji odpadów na terenie gminy,
- wprowadzenie systemu recyklingu odpadów.

2.4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków

Na obszarze gminy Czarnia występują jedynie nieliczne obiekty o znaczących wartościach kulturowych. Ochrona tych wartości w gminie tym bardziej nabiera znaczenia, że są one nadzwyczaj skromne.

Za główne kierunki działań w sferze kulturowej przyjęto:

Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków objęte ścisłą ochroną konserwatorską:

- kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP murowany, neogotycki z 1904 roku, wpisany w rejestrze zabytków pod numerem 343,
- cmentarz parafialny rzymsko-katolicki wpisany w rejestrze zabytków pod numerem 222,

utrzymanie obecnej ochrony prawnej ww obiektów zabytkowych i ścisłej ochrony konserwatorskiej, polegającej na:

- zachowaniu we właściwym stanie oraz prowadzeniu prac remontowo-konserwatorskich w obiektach zabytkowych,
- zakazie lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok, dysharmonizujących przestrzenie kompozycyjnie i architektonicznie z obiektami zabytkowymi,
- wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone tylko po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefy obserwacji archeologicznej - zaewidencjonowane obszary stanowisk archeologicznych, w obrębie których obowiązuje uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych, zwłaszcza związanych z robotami ziemnymi.

Przy planowaniu inwestycji należy też liczyć się z koniecznością przeprowadzenia w tych miejscach:

- archeologicznych badań wykopaliskowych, wyprzedzających realizację inwestycji,
- prac archeologicznych przy robotach ziemnych związanych z inwestycją i trwałym zagospodarowaniem terenu - z rygiorem ich zmiany na archeologiczne badania wykopaliskowe w przypadku ujawnienia w trakcie robót ziemnych - obiektów archeologicznych, wyprzedzających działania inwestycyjne,

Zakres badań i prac archeologicznych ustala Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Obiekty kulturowe - domy mieszkalne i chlew w zagrodzie znajdujące się w ewidencji konserwatorskiej stanowiące przedmiot zainteresowania konserwatorskiego, podlegają zachowaniu i ochronie. Prace przy obiektach kulturowych winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Rozbiórka budynku o wartościach kulturowych może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach (zły stan techniczny) za zgodą Konserwatora Zabytków.

2.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

Komunikacja

Istniejąca sieć drogowa będzie wymagała przekształceń zmierzających do stworzenia warunków do sprawnego przemieszczania się osób oraz towarów. Aby możliwe było pełne

zaspokojenie wzrastających wciąż potrzeb zmotoryzowanych zakłada się modernizację istniejącej sieci drogowej gminy.

W zakresie sieci drogowej wojewódzkiej (droga nr 614) należy stosować wymogi wynikające z Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 roku w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U nr 43, poz. 430 z dnia 14.05.1999). Zgodnie z tym należy dążyć do:

- zapobiegania degradacji istniejących dróg o nawierzchni bitumicznej,
- modernizacji dróg poprzez poprawę ich parametrów technicznych (wytrzymałość, szerokość jezdni, wzmocnienie poboczy),
- przebudowy skrzyżowań z drogami powiatowymi,
- budowy zatok w ciągu drogi wojewódzkiej dla autobusów,
- zwiększenia i przebudowy istniejących konstrukcji mostowych,
- zachowanie parametrów technicznych dla klasy technicznej drogi wojewódzkiej - "Z".

W zakresie pozostałej sieci drogowej - utrzymuje się dotychczasowe przebiegi wszystkich dróg powiatowych i gminnych.

W zakresie dróg powiatowych realizujących powiązania międzygminne i wewnątrz gminy przewiduje się następujące kierunki rozwoju:

- zapobieganie degradacji istniejących dróg o nawierzchni bitumicznej,
- dla dróg powiatowych posiadających odcinki nieutwardzone (drogi o nawierzchni gruntowej nie ulepszonej i gruntowych naturalnych) zakłada się modernizację poprzez utwardzenie ich nawierzchni,
- docelowo wyposażenie wszystkich dróg powiatowych w nawierzchnię bitumiczną,
- poszerzenie jezdni do co najmniej 5,5m, a na drogach, gdzie prowadzi komunikacja autobusowa do szerokości 6,0m,
- docelowo po modernizacji drogi powiatowe winny spełniać wymogi dla klasy technicznej "Z".

Działania modernizacyjne powinny zmierzać do poprawy jakości dróg, zapewnienia większego bezpieczeństwa, usprawnienia ruchu oraz wyeliminowania zbędnych kolizji i uciążliwości dla wszystkich użytkowników dróg. Działania władz powinny więc stymulować do podejmowania remontów i modernizacji dróg stanowiących połączenia gminy z ośrodkami zewnętrznymi. Postuluje się również w miarę poprawy stanu technicznego dróg zwiększenie zasięgu obsługi gminy przez komunikację zbiorową. Zakłada się w związku z tym zwiększenie linii liczby połączeń lokalnych w gminie oraz podniesienie standardów urządzeń infrastruktury komunikacji zbiorowej poprzez właściwe urządzenie przystanków autobusowych (budowa wiat). Postuluje się wyznaczenie i wdrożenie programu urządzania szlaków rowerowych, które przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa komunikacji rowerowej i mogą stać się potencjalną atrakcją turystyczną dla osób preferujących aktywny wypoczynek oraz dla mieszkańców gminy.

W zakresie dróg gminnych realizujących połączenia wewnątrz gminne oraz stanowiących uzupełnienie całego systemu komunikacyjnego przewiduje się następujące kierunki rozwoju:

- nie dopuszczenie do degradacji istniejących dróg o nawierzchni bitumicznej,
- modernizacja dróg o nawierzchni gruntowej poprzez ich utwardzenie, w okresie przejściowym, wyposażenie ich w nawierzchnie gruntową ulepszoną żwirem lub stabilizacją cementem,
- modernizację najważniejszych dróg gminnych poprzez wyposażenie ich w nawierzchnię twardą ulepszoną,
- zmianę przebiegu fragmentów dróg gminnych: nr 2808001 w rejonie wsi Cupel i Michałowo oraz wsi Obory,

- likwidację: odcinka drogi nr 2808003 od drogi wojewódzkiej nr 614 do wsi Czarnia oraz drogi nr 2808002 na odcinku od granicy gminy do drogi wojewódzkiej nr 614,
- wyznaczenie nowych dróg gminnych we wsiach: Surowe (Zagrądzie, Grądy –Stank) i Brzozowy Kąt zgodnie z rysunkiem Studium,
- docelowo wyposażenie wszystkich dróg gminnych w nawierzchnię bitumiczną, aby spełniały wymogi klasy technicznej oznaczonej "D" i "L".

Zaopatrzenie w wodę

Zasadniczym celem działań w zakresie poprawy funkcjonowania gospodarki i zaopatrzenia ludności w wodę będzie podjęcie starań w zakresie realizacji zbiorczych systemów wodociągowych w miejscowości Czarnia oraz Surowe, we wsiach o zwartej zabudowie i największej liczbie ludności w gminie.

Docelowo system zaopatrzenia w wodę winien zapewnić wszystkim mieszkańcom gminy i pozostałym odbiorcom odpowiednie dostawy wody pitnej o wymaganej jakości oraz na potrzeby gospodarcze i cele przeciwpożarowe.

Głównym celem działań w tym zakresie będzie więc:

- opracowanie spójnego programu zwodociągowania i skanalizowania gminy w celu zapewnienia optymalnego wykorzystania zasobów wodnych gminy,
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez utrzymywanie w dobrym stanie technicznym istniejących ujęć wody oraz wodociągów zbiorowych,
- podjęcie działań zmierzających do stałego monitoringu jakości przesyłanej wody,
- zbiorowym zaopatrzeniem w wodę objęte zostaną wszystkie miejscowości o zabudowie zwartej. Lokalizacja ujęć i stacji uzdatniania wody oraz określenie miejscowości podłączanych do danego ujęcia wynikać będzie z projektu technicznego danej inwestycji, która uwzględniać będzie rachunek ekonomiczny i zabezpieczenie parametrów technicznych jakościowych wody,
- w zabudowie rozproszonej i nowopowstającej w oddaleniu od terenów zurbanizowanych rozbudowa sieci wodociągowych następować będzie poprzez realizację indywidualnych ujęć,
- zapewnienie niezbędnej ochrony ujęć wodnych przez wyznaczenie stref ochronnych zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

W celu porządkowania gospodarki ściekowej należy opracować gminny program kanalizacji i oczyszczania ścieków w gminie Czarnia. Przy konstruowaniu programu należy zachować priorytety realizacji zadań uwzględniając uwarunkowania środowiskowe i zagęszczenie zabudowy mieszkaniowej ewentualnie letniskowej. Wskazuje się na potrzebę realizacji systemów kanalizacyjnych.

Dla pozostałych miejscowości gminy o rozproszonej zabudowie przewiduje się stosowanie indywidualnych systemów oczyszczania ścieków lub szczelnych zbiorników bezodpływowych.

Elektroenergetyka

W zakresie poprawy warunków zasilania w energię elektryczną na terenie gminy Czarnia postuluje się następujące kierunki działań:

- Utrzymuje się przebiegające przez teren gminy linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia - 220 kV Ostrołęka – Olsztyn (do czasu budowy planowanej dwutorowej napowietrznej linii elektroenergetycznej 2x400 kV)
- rozbudowę sieci energetycznej napowietrznej i kablowej średniego i niskiego napięcia oraz budowę nowych stacji transformatorowych,

- w nowoprojektowanych ciągach drogowych należy rezerwować pasy dla linii średniego i niskiego napięcia oraz oświetlenia ulicznego,
- linie SN i nN powinny być prowadzone po oddzielnych trasach,
- plany miejscowe powinny rezerwować tereny pod budowę nowych stacji, jeśli takie będą niezbędne dla prawidłowego zasilania danego terenu,
- modernizację i rozbudowę istniejącego systemu sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia, linii napowietrznych i kablowych oraz budowę nowych stacji transformatorowych SN- 15 kV i nN - 0,4 kV.

Ponadto na terenie gminy Czarnia planowana jest budowa linii elektroenergetycznej NN 2x400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki. Na rysunku zmiany studium pokazano schemat przebiegu projektowanej linii NN 2x400 kV, wzdłuż której wyznacza się pas technologiczny (strefa ochronna) szerokości 70 m (po 35m od osi linii). Przedstawiony na rysunku przebieg może ulec nieznacznym zmianom, ze względu na uwarunkowania zewnętrzne determinujące budowę linii elektroenergetycznych, w szczególności wynikające z uwarunkowań środowiskowych i społeczno-ekonomicznych.

W wyznaczonym pasie:

- nie należy lokalizować budynków przeznaczonych na pobyt ludzi, nie należy sadzić roślinności wysokiej, należy zapewnić dostęp do linii elektroenergetycznej w celu wykonania prac eksploatacyjnych.
- dopuszcza się przebudowę, rozbudowę i rozbiórkę istniejącej infrastruktury technicznej.

Telekomunikacja

W ostatnich kilku latach nastąpił znaczący rozwój urządzeń telekomunikacyjnych, sprawia to, że wyczerpanie się wolnych numerów oraz pojawienie się nowych potrzeb w tym zakresie nie stanowi dziś większego problemu. Istnieje więc możliwość szybkiej rozbudowy lub modernizacji obecnego systemu, aby spełniała ona oczekiwania odbiorców.

W związku z powyższym w zakresie rozwoju systemu telekomunikacyjnego na terenie gminy postuluje się następujące kierunki działań:

- utrzymanie istniejących centrali oraz sieci telekomunikacyjnych, stopniową ich modernizację i ewentualną rozbudowę w stosunku do potrzeb,
- modernizacja sieci abonenckiej telefonii przewodowej w taki sposób, aby umożliwiała korzystanie z najnowszych źródeł komunikacji (dostępność do Internetu, poczty elektronicznej, transmisji danych i inne),
- rozwinięcie systemu automatów publicznych na terenach wiejskich,
- sukcesywną zamianę istniejących linii napowietrznych na kablowe linie telefoniczne, szczególnie we wsiach o zabudowie zwartej.

Ciepłownictwo

Mając na względzie poprawę ochrony środowiska naturalnego oraz podniesienie standardu życia mieszkańców gminy Czarnia w zakresie ciepłownictwa przyjmuje się następujące kierunki działań:

- preferowanie wysokosprawnych, zautomatyzowanych źródeł ciepła w kotłowniach lokalnych (osiedlowych i zakładowych) oraz w indywidualnych systemach grzewczych,
- przeprowadzanie systemowych modernizacji i wymian kotłowni węglowych na kotły ogrzewane gazem płynnym, olejem opałowym bądź energią elektryczną,
- tworzenie zachęt do ocieplania istniejących budynków i propagowanie budowy energooszczędnych domów,

Za priorytetowe uznaje się zwiększenie ilości odbiorców indywidualnych korzystających z paliw ekologicznych, co ma wpływ na poprawę stanu środowiska przez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Gazownictwo

W zakresie gazyfikacji przyjmuje się następujące kierunki rozwoju gminy:

- zgodnie z opracowaną koncepcją gazyfikacji byłego woj.ostrołęckiego przewiduje się realizację gazociągu przyłączeniowego DN 100 mm podłączenie gminy do istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia DN 150 mm relacji Myszyniec - Ostrołęka CN 6.3 Mpa.,
- ogrzewanie pomieszczeń,
- zapewnienie potrzeb technologicznych zakładów usługowych i zaopatrzenia w gaz budynków użyteczności publicznej,
- dostawa gazu do kotłowni lokalnych celem zmiany paliwa z węgla na gaz.

Zrealizowanie gazyfikacji na terenie gminy Czarnia znacznie wpłynie na podniesienie standardu życia mieszkańców, poprawę ochrony środowiska przez zmniejszenie zadymienia spalania węgla do atmosfery i wód gruntowych powodowanych wyrzucaniem popiołu i żużlu ze spalonego węgla.

2.6. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

2.6.1. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w studium określa się obszary:

- 1) dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej (art. 10 ust.2 pkt 8),
- 2) dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne (art. 10 ust.2 pkt 9) .

2.6.2. Na terenie gminy Czarnia nie wyznacza się terenów dla których jest obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz terenów dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych:

- będzie istniał obowiązek opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszarów leżących w granicach sieci NATURA 2000 – po utworzeniu i opracowaniu planu ochrony,

2.6.3 Na terenie gminy Czarnia wyznacza się tereny, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Obszar pod planowaną linię elektroenergetyczną NN 2x400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki wraz z pasem technologicznym (strefą ochronną).
- Na pozostałych obszarach, gmina zamierza sporządzać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w zależności od bieżących możliwości i potrzeb.

2.7. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

W zakresie rolnictwa - utrzymanie i rozwój funkcji rolniczej.

Biorąc pod uwagę istniejące uwarunkowania wewnętrzne wpływające na możliwości rozwoju gminy w studium wyznaczono zasadniczo dwa obszary funkcjonalne:

- rolnictwo jako podstawowy sektor gospodarki gminy,
- rolnictwo z uzupełniającą funkcją turystyczną w tym agroturystyczną.

Z tych funkcji wynikają następujące kierunki działań:

- ochrona gruntów rolnych,
- powiększanie areалу gospodarstw,
- utrzymanie i rozwój produkcji roślinnej i zwierzęcej, z dążeniem do specjalizacji gospodarstw rolnych i wytwarzania żywności ekologicznej,
- zalesianie gleb nieprzydatnych dla rolnictwa,
- wdrażanie ekologicznych form produkcji rolnej w tym programów rolnośrodowiskowych,
- rozwój i promowanie agroturystyki,
- pomoc w tworzeniu i funkcjonowaniu grup producenckich,
- tworzenie warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, między innymi poprzez wyznaczenie nowych terenów na cele działalności produkcyjnej oraz dopuszczenie realizacji obiektów rzemieślniczych w ciągach zabudowy wsi.

W zakresie leśnictwa - utrzymanie i rozwój funkcji leśnej.

Główne kierunki działań:

- ochrona gruntów leśnych,
- zachowanie zwartych kompleksów leśnych, stanowiących istotny element lokalnego ekosystemu a w przypadku rozdrobnionych kompleksów tworzenie korytarzy ekologicznych,
- dolesianie luk, enklaw i pól enklaw leśnych oraz zalesianie obszarów o niskiej przydatności rolniczej,
- wzrost turystyczno - rekreacyjnej funkcji lasów,
- upowszechnianie funkcji edukacyjnych lasów,
- stwarzanie pozarolniczych źródeł dochodów związanych z pielęgnacją lasów a w dalszej perspektywie z przerobem pozyskiwanego drewna i runa leśnego,
- tworzenie warunków dla rozwoju przemysłu drzewnego, zapewniającego miejsca pracy ludności wiejskiej.

2.8. Rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Na terenie gminy wyznacza się następujące **przestrzenne jednostki strukturalne – rejony wypoczynkowe** o zróżnicowanym potencjale oraz możliwościach ich zagospodarowania na cele wypoczynku i turystyki:

- rejon turystyczny nad rzeką Omulew spełniającą warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej (spływy kajakowe).
- rejon zabudowy letniskowej we wsi Michałowo oraz we wsiach: Surowe – Brodki, Zagrądzie, Wiatrołowo i Długie poprzez uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej.

Rozwój tej formy wypoczynku winien jednak następować w sposób rozważny i kontrolowany, aby przy okazji nie zniszczyć środowiska naturalnego i nie przyczynił się do powstania chaosu architektonicznego.

- cały obszar gminy preferowany jest do rozwoju agroturystyki połączonej ze zbieractwem runa leśnego, ziół obserwacją przyrody.

Wyznacza się:

- szlaki turystyczne piesze:
  - Myszyniec – Pełty – Księży Lasek – Lesiny – Czarnia – Bandysie – Olszyny – Zdunek – Myszyniec,
  - Myszyniec – Świdwiborek – Surowe – Olszyny – Zalesie – Wydmusy – Myszyniec,

- trasę turystyki pieszej i rowerowej o długości ok. 13 km na bazie istniejącego układu dróg śródleśnych, biegnącą spod kościoła w Czarni - leśniczówka w Czarni, z rosnącym nieopodal (oddz. 108k) dębem Kmicica – stanowisko bluszczu (oddz. 155d) – pomnikowe sosny (oddz. 171b) – sosny bartne w rezerwacie przyrody „Czarnia” (oddz. 152b) – kościół w Czarni,
- trasę turystyki rowerowej i konnej na bazie dróg polnych biegnących wzdłuż rzeki Omulew z Michałowa poprzez Surowe Zagrądzie – Długie do wsi Bandysie.

Ponadto na rzece Omulew w okolicach wsi Surowe – Obory proponuje się budowę zbiornika retencyjnego dla celów rekreacyjnych.

2.9. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Na terenie gminy nie występują zalewy powodziowe zajmujące zabudowę mieszkaniową. Nizinne rzeki, szczególnie Omulew wykracza z wodami poza koryto w okresie roztopów wiosennych i po zakończonych roztopach powraca do swojego koryta. Zalewy obejmują tereny łąk w okresie pozawegetacyjnym i nie przynoszą strat w rolnictwie.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, z uwagi na częściową zmianę studium zostały wskazane na rysunku studium jedynie w części. Dla rzeki Omulew opracowano dokument pn. „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej – etap I”. Podstawowe działania związane z ochroną przeciwpowodziową obejmują przede wszystkim zapewnienie pełnej sprawności technicznej istniejących urządzeń przeciwpowodziowych poprzez prowadzenie remontów, konserwacji oraz bieżących napraw wynikających z dokonywanych okresowo przeglądów.

2.10. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Na terenie gminy planowane są następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- Budowa linii elektroenergetycznej NN 2x400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki.

3. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań oraz synteza studium

W Studium utrzymuje się wykształconą strukturę przestrzenną gminy. Wskazuje na potrzebę utrzymania i podniesienia rangi walorów przyrodniczych gminy poprzez wskazanie obszarów do objęcia ochroną prawną, wykorzystanie tych walorów dla rozwoju funkcji turystycznej, a także wskazanie obszarów dla rozwoju funkcji osadniczych i związanych z nią funkcji usługowych dla poprawy warunków życia mieszkańców oraz dla rozwoju funkcji turystycznej.

W celu zachowania równowagi biologicznej w środowisku, ochrony i zachowania wartości przyrodniczych a także włączenia obszarów cennych przyrodniczo w projektowane krajowe i europejskie systemy przyrodnicze wprowadza się tereny z ograniczeniami zabudowy i tereny wykluczone z zabudowy.

Główną funkcją produkcyjną gminy jest rolnictwo. Podstawową uprawę stanowią zboża, które zajmują ponad 74,5 % powierzchni przeznaczonej pod zasiewy. W produkcji zwierzęcej zdecydowanie dominującym kierunkiem jest chów bydła mlecznego. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosi 77,2 szt. (średnia krajowa 32,7 szt.) W studium wyznaczono zasadniczo dwa obszary funkcjonalne: rolnictwo jako podstawowy sektor gospodarki gminy oraz rolnictwo z uzupełniającą funkcją turystyczną w tym agroturystyczną z ukierunkowaniem głównie na utrzymanie i rozwój produkcji roślinnej i zwierzęcej, z dążeniem do specjalizacji gospodarstw rolnych i wytwarzania żywności ekologicznej.

Drugą ważną funkcją gminy jest obsługa ludności gminy i rolnictwa. Mieszkańcy mają zapewnione podstawowe usługi w zakresie administracji, szkolnictwa i zdrowia chociaż w tej dziedzinie mieszkańcy gminy mają utrudnioną dostępność do podstawowej opieki zdrowotnej (wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców jest ponad dwukrotnie niższy niż średnio w powiecie ostrołęckim i prawie ośmiokrotnie niższy niż średni w województwie mazowieckim). W zakresie leczenia zamkniętego i specjalistycznego mieszkańcy obsługiwani są przez szpital i przychodnie specjalistyczne w Ostrołęce. Na terenie gminy nie ma apteki.

Pozostałe usługi świadczone są przez zakłady prywatne i jest to głównie handel i drobne zakłady usługowe. Najwięcej obiektów usługowych zlokalizowanych jest w miejscowości gminnej Czarnia. W zakresie usług wyższego stopnia mieszkańcy korzystają z usług zlokalizowanych w Ostrołęce.

Działalność produkcyjna i usługowa na tle powiatu jest rozwinięta w stopniu średnim. Gmina w zakresie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców nie odbiega zasadniczo od wskaźników dla powiatu, posiada natomiast znacznie mniejszy wskaźnik w stosunku do województwa.

Mały potencjał nabywczy ludności rolniczej nie generuje intensywnego powstawania nowych pozarolniczych miejsc pracy. Następuje naturalne przekształcenie funkcji z zabudowy rolniczej na nierolniczą. Dlatego w niniejszym Studium wyznacza się możliwość lokalizacji obiektów usługowych i produkcyjnych na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej. Natomiast dla większych zakładów produkcyjno-usługowych wskazuje się tereny w miejscowości Czarnia i Surowe poza obszarami zainwestowania.

Istniejąca zabudowa mieszkaniowa i rolnicza na terenie gminy pod względem przestrzennym nie posiada, poza ośrodkiem gminnym wytworzonych układów urbanistycznych. Około 90% zabudowy to rozproszone układy kolonijne z nielicznymi skupiskami zwartych układów ulicowych obejmujących w skali gminy około 10%. Struktura przestrzenna gminy trudna jest do obsłużenia sieciami infrastruktury i komunikacji, praktycznie niemożliwe jest uzbrojenie całej zabudowy w sieć wodociagową, kanalizacyjną i gazową.

W Studium wyznacza się tereny rolno-osadnicze z rozproszoną zabudową mieszkaniową jednorodziną i zagrodową oraz zwarte tereny zabudowy mieszkaniowo - usługowej wzdłuż dróg. Z sytuacji mieszkaniowej ludności gminy wynika, że będzie następowała wymiana budynków mieszkalnych na nowe na istniejących działkach lub też będą wydzielane działki budowlane dla dzieci.

Ważną, ale mało wykorzystywaną gospodarczo jest funkcja przyrodniczo-kulturowo – rekreacyjna a na terenie gminy są dobre warunki do jej rozwoju.

Dolina Omulwi wraz z dopływami, lasy Puszczy Zielonej pełnią istotną rolę w krajowym i międzynarodowym systemie obszarów chronionych.

Na terenie gminy zlokalizowana jest nieliczna zabudowa letniskowa, jednak zainteresowanie tą formą zabudowy zwiększa się. Dlatego w Studium wyznacza się tereny zabudowy letniskowej poprzez uzupełnienie istniejącej zabudowy mieszkaniowej we wsiach położonych nad Omulwią oraz dopuszcza się zabudowę letniskową w innych miejscowościach. Dla lepszego turystycznego wykorzystania wartości przyrodniczych wyznaczony został rejon turystyczny nad rzeką Omulew spełniającą warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej (spływy kajakowe) a także szlaki turystyczne piesze, rowerowe, konne i ścieżka przyrodnicza. Ponadto na rzece Omulew w okolicach wsi Surowe – Obory proponuje się budowę zbiornika retencyjnego dla celów rekreacyjnych

W Studium utrzymuje się dotychczasową formę ochrony prawnej - rezerwat przyrody, lasy ochronne, pomniki przyrody- określając zasady gospodarowania na tych obszarach oraz wskazuje się obszary do objęcia ochroną prawną:

- teren całej gminy leży w granicach korytarza ekologicznego i obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym (wg sieci ekologicznej ECONET-PL),
- fragmenty terenu gminy w południowo-zachodniej części wchodzą w granice projektowanego obszaru chronionego krajobrazu,
- dolina Omulwi proponowana jest do włączenia w sieć NATURA 2000 i przyjęty do utworzenia park krajobrazowy obejmujący doliną Omulwi i Płodownicy z fragmentami Puszczy Kurpiowskiej,
- obszary proponowane do objęcia ochroną prawną rangi krajowej i europejskiej wyznacza się w Studium celem zachowania wartości przyrodniczych i krajobrazowych, do czasu faktycznego objęcia ich ochroną prawną oraz w celu wyłączenia lokalizacji na ich terenie m.in. dużych ferm hodowlanych, pozostawienie łąk i pastwisk w rolniczym użytkowaniu, rekultywowanie terenów zdegradowanych, zapobieganie degradacji i dewastacji terenów poprzez likwidację nielegalnych punktów eksploatacji, poprawę stanu sanitarnego rzek i cieków, eliminację źródeł zagrożeń wód podziemnych, wyłączenie z zabiegów melioracyjnych fragmentów dolin rzecznych, ochronę zadrzewień dolinowych i zadrzewień na terenach bagiennych, wprowadzanie zadrzewień śródpolnych oraz zwiększenie stopnia lesistości

Na terenie gminy brak jest sieci wodociągowej, wod.-kan. i komunalnej oczyszczalni ścieków. Brak jest również własnego składowiska odpadów komunalnych. Dlatego w Studium wskazano konieczność podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji w tym zakresie.

Istniejąca sieć drogowa będzie wymagała przekształceń zmierzających do stworzenia warunków do sprawnego przemieszczania się osób oraz towarów. Aby możliwe było pełne zaspokojenie wzrastających wciąż potrzeb zmotoryzowanych zakłada się modernizację istniejącej sieci drogowej gminy a także wyznacza nowe przebiegi dróg gminnych.

Dalszy rozwój gminy następować będzie w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone w zależności od potrzeb i możliwości gminy.